

Analiza zasad przyznawania pomocy finansowej przez Fundusze Ochrony Środowiska w latach 2002-2006

Raport

Dr Tomasz Dziurbejko
2007

Spis treści:

1. Cel opracowania	3
2. Metodyka badań	3
2.1. Zakres badania	3
2.2. Kryteria i obszary porównawcze	5
2.3. Dobór danych do ewaluacji	6
3. Wyniki badań	7
3.1. Podstawy prawne pomocy	7
3.2. Cel wsparcia	12
3.3. Dokumentacja procedur wyboru projektów	16
3.4. Zakres wsparcia i rodzaje wspieranych projektów	19
3.5. Beneficjenci	22
3.6. Kwalifikowalność kosztów	26
3.7. Wysokość i charakter dotacji	35
3.8. Procedura oceny i wyboru wniosków	37
3.9. Kryteria oceny wniosków	39
4. Synteza i wnioski końcowe	50

Analiza została wykonana przez międzysektorową Grupę Roboczą w ramach projektu „Monitoring krajowych funduszy ochrony środowiska” finansowanego z budżetu Programu Środki Przejściowe 2004 „Zwiększenie świadomości społecznej oraz wzmocnienie roli organizacji pozarządowych w zakresie rzecznictwa i monitoringu”.

Niniejszy dokument został opublikowany dzięki pomocy finansowej Unii Europejskiej. Za treść tego dokumentu odpowiada Stowarzyszenie na rzecz Ekorozwoju "Agro-Group", poglądy w nim wyrażone nie odzwierciedlają w żadnym razie oficjalnego stanowiska Unii Europejskiej.

1. Cel opracowania.

Niniejsze opracowanie ma na celu porównanie procedur naboru i selekcji projektów przeprowadzanych w latach 2002-2006 przez polskie i zagraniczne programy i instytucje pomocowe.

Zakres analizy po stronie polskiej sprowadzono do Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej oraz 16 Wojewódzkich Funduszy Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej oraz Fundusz Inicjatyw Obywatelskich. Natomiast obszar zagranicznej pomocy sprowadzono do programów dostępnych dla organizacji pozarządowych, które przewidywały wsparcie działań związanych z edukacją ekologiczną, czy też innych, tzw. "miękkich" działań ekologicznych.

2. Metodyka badań

Ze względu na rozległy obszar badań obejmujący 17 odrębnych i suwerennych krajowych funduszy ochrony środowiska oraz rozległy obszar wsparcia funduszy europejskich przyjęto metodę badań gabinetowych (*desk research*), to jest analizę porównawczą danych wtórnych w postaci dostępnej dokumentacji związanej z dystrybucją pomocy.

Przedmiotem analizy były zasady udzielania pomocy, procedury naboru wniosków, kryteria ich oceny i selekcji, zakres kwalifikowalności projektów, beneficjentów, jak i kosztów, wielkość dostępnego dofinansowania i projektów, jak również terminy realizacji projektów.

Te właśnie obszary zarządzania krajowymi i europejskimi programami pomocowymi stały się przedmiotem porównania, dla wskazania różnic oraz podobieństw, jak również zidentyfikowania zakresu ewolucji krajowych procedur i zasad w związku z postępującą integracją europejską oraz rosnącą dostępnością wsparcia z funduszy UE. Dokładne kryteria analizy i obszary porównawcze zostaną szczegółowo przedstawione w dalszej części opracowania.

2.1. Zakres badania

Próba badawcza po stronie polskiej obejmowała wszystkie 17 krajowych funduszy ochrony środowiska (16 wojewódzkich i Narodowy) oraz Fundusz Inicjatyw Obywatelskich, natomiast po stronie europejskich funduszy zawężono ją do kilku – zdaniem autora – reprezentatywnych, czy też symptomatycznych instrumentów wsparcia.

Głównym kryterium wyboru do analizy europejskich programów pomocowych były:

- zakres wsparcia, obejmujący „miękkie” działania ekologiczne,
- dostępność funduszy dla organizacji pozarządowych,
- relatywnie niewielka skala projektów, adekwatna do potencjału polskich organizacji pozarządowych.

W związku z tym, że Polska od 2004 roku została objęta interwencjami funduszy strukturalnych, a przed tym momentem była beneficjentem funduszy przedakcesyjnych koniecznym było uwzględnienie programów realizowanych w ramach obydwu form pomocy.

Ze wszystkich trzech instrumentów pomocy Przedakcesyjnej (Phare, ISPA, Sapard) działania z zakresu edukacji ekologicznej kwalifikowały się do wsparcia w ramach programu Phare. Tylko ten program oferował w programy dotacyjne skierowane do sektora pozarządowego. Sam program – oparty na rocznych memorandumach finansowych - ewoluował z roku na rok, ale zawsze występowały w nim komponenty oferujące wsparcie projektom realizowanym przez ekologiczne organizacje pozarządowe. Jakkolwiek celem programów dotacyjnych nie było bezpośrednie wsparcie działań wyłącznie związanych z ochroną środowiska, czy edukacją ekologiczną, to jednak działania tego rodzaju kwalifikowały się do wsparcia.

W związku z tym, że metodyka oceny i wyboru projektów w ramach Phare była – za sprawą przyjętego systemu wdrażania - w znacznym stopniu wystandaryzowana analizie poddano cztery programy dotacyjne w ramach Phare:

- Program Phare ACCESS 2000
- Narodowy Program Polski 2001 Fundusz Małych Projektów Polska Granica Wschodnia Phare 2001 Linia Budżetowa PL0103.07
- Program Współpracy Region Morza Bałtyckiego 2003 Fundusz Małych Projektów (SPF) Phare 2003
- Phare 2003 Narodowy Program dla Polski 2003 Fundusz Małych Projektów Linia Budżetowa 2003/ 005-710.06.02

Stanowią one reprezentatywną próbę do zbadania procedur naboru projektów. Procedury te były bardzo podobne, co pozwoli na wyodrębnienie pewnego rodzaju wzorca procedury oceny, którego rdzeń stanowi metoda ewaluacyjna, nazywana oceną wielokryterialną.

W ramach pomocy ze środków funduszy strukturalnych Polska została objęta zróżnicowanymi programami wsparcia, to jest sektorami programami operacyjnymi, Zintegrowanym Programem Operacyjnym Rozwoju Regionalnego oraz Inicjatywami Wspólnoty EQUAL i INTERREG. Zróżnicowanie programów i form wsparcia jak i instrumentów je finansujących, czyli Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego, Europejskiego Funduszu Orientacji i Gwarancji Rolnych oraz Finansowego Instrumentu Wsparcia Rybołówstwa, zaowocowało różnorodnością metod zarządzania pomocą. Każdy program operacyjny zachowywał swój odrębny, indywidualny system wdrażania, w tym również procedury oceny i wyboru projektów.

- Zintegrowany Program Operacyjny Rozwoju Regionalnego DZIAŁANIE 2.1. Rozwój umiejętności powiązany z potrzebami regionalnego rynku pracy i możliwości kształcenia ustawicznego w regionie
- Program Sąsiedztwa INTERREG III A/Tacis CBC Polska - Białoruś – Ukraina 2004-2006
- PROGRAM INICJATYWY WSPÓLNOTOWEJ INTERREG III A Rzeczpospolita Polska (Województwo Lubuskie) - Kraj Związkowy Brandenburgia 2000-2006 Priorytet 3: Środowisko naturalne
- Program Inicjatywy Wspólnotowej EQUAL

2.2. Kryteria i obszary porównawcze

Podstawa prawna pomocy

Uwarunkowania prawne dostarczania pomocy w danym sektorze, czy obszarze tematycznym w znaczącym stopniu mogą determinować sposób zarządzania ją oraz specyfikę ubiegania się o dotację. Dlatego porównanie podstaw prawnych pomocy krajowej i europejskiej jest ważne z tego względu, że wskazuje kontekst polityczny, system instytucjonalny oraz podstawowe zasady zarządzania pomocą.

Dokumentacja procedur wyboru projektów

Jest to kluczowe kryterium i obszar porównawczy. To właśnie z dokumentacji procedur beneficjenci czerpią wiedzę o programie i pomocy. Jasność, czytelność, spójność procedur jest kluczowym czynnikiem przesadzającym o tym, czy program jest „przyjazny” beneficjentowi lub nie. W przypadku polskich funduszy ochrony środowiska ważnym jest również zakres dostępności dokumentacji procedur oraz jej zawartość.

Cel wsparcia

O dostępności wsparcia dla projektów decyduje ich zgodność z celami pomocy. Cele projektów muszą być zbieżne i przyczyniać się do realizacji celów danego schematu wsparcia. Struktura celów programu, czy działania i zgodność z nimi projektu jest podstawowym kryterium weryfikacyjnym i dopuszczającym. Charakterystyka polskich i unijnych instrumentów wsparcia jest w tym zakresie odmienna.

Zakres wsparcia i rodzaje wspieranych projektów

Programy pomocowe określają, jakiego rodzaju projekty i przedsięwzięcia podlegają wsparciu. To determinuje zakres przedmiotowy składanych wniosków aplikacyjnych, a przez to dostępność pomocy dla różnego charakteru działań.

Beneficjenci

Każdy program pomocowy w sposób mniej lub bardziej szczegółowy określa krąg podmiotów uprawnionych do otrzymania wsparcia. Często też określa rodzaje, czy też cech podmiotowe wnioskodawców, którzy nie mogą ubiegać się o dotację. To kryterium pozwoli określić, czy i jak zmieniały się w Polsce reguły dostępności pomocy dla organizacji pozarządowych, tak do środków krajowych, jak i europejskich.

Kwalifikowalność kosztów

Kwalifikowalność kosztów determinuje w praktyce poziom dofinansowania projektu. Określa realną, a nie nominalną stopę grantu, ponieważ tylko poniesione koszty kwalifikowalne podlegają dofinansowaniu, czy też refundacji. Rzadko też zdarza się, żeby koszty kwalifikowalne były równe całkowitemu kosztowi realizacji projektu. I dopiero poziom kosztów kwalifikowalnych w całości budżetu projektu przesądza o tym, w jakim zakresie należy spodziewać się wsparcia.

Wysokość i charakter dotacji

Wysokość dotacji to kluczowy aspekt pomocy. Jej odpowiednio wysoki udział w kosztach projektu często decyduje o jego realizacji. Im jest on mniejszy, tym mniejsze zainteresowanie pomocą. Podobnie charakter

dotacji jako płatności zaliczkowej lub refundacji poniesionych i udokumentowanych wydatków ma bezpośredni wpływ na liczbę wnioskodawców.

Procedura oceny i wyboru wniosków

Sposób, w jaki wnioski są oceniane, etapy oceny, podmioty zaangażowane w ten proces, organy decyzyjne to kluczowy element zarządzania pomocą ponieważ dotyczy procesu negocjacji i podejmowania decyzji do dofinansowania projektu. Sposób przebiegu procedur, jak również zakres ich skodyfikowania determinuje poziom obiektywizmu oraz społecznej akceptacji wyników oceny projektów.

Kryteria oceny wniosków

Kryteria oceny wskazują przez pryzmat, jakich czynników, priorytetów i zagadnień oraz odpowiadających im cech projektów będą one oceniane. Konstrukcja i zawartość kryteriów oraz metodyka oceny, jak również ich przejrzystość i publiczna znajomość są podstawowym punktem odniesienia dla określenia standardów i poziomu doskonałości stosowanych procesów oceny i wyboru projektów.

2.3. Dobór danych do ewaluacji

Przeprowadzona analiza porównawcza danych wtórnych oparta została na materiałach źródłowych udostępnionych przez właściwe instytucje bezpośrednio na prośbę zespołu projektowego, materiałach dostępnych w Internecie oraz pozostających w archiwum zespołu projektowego i związanych doświadczeniami w ubieganiu się o środki pomocowe.

Głównym kryterium selekcji materiałów źródłowych do analizy była ich zawartość merytoryczna i powiązanie zawartych w nich informacji ze zidentyfikowanymi powyżej kryteriami i obszarami porównawczymi.

Źródłem informacji o zasadach ubiegania się o fundusze europejskie były przede wszystkim dokumenty z gatunku „Wytycznych/podręczników dla wnioskodawców/beneficjentów”. Ich opracowanie przez instytucje przeprowadzające nabory wniosków było obowiązkowe i wynikało z przyjętych zasad zarządzania programami dotacyjnymi. Dokumenty te w sposób wyczerpujący opisywały wszystkie aspekty zarządzania pomocą z punktu widzenia beneficjenta, tak w przypadku funduszy przedakcesyjnych, jak i strukturalnych. Ze względu na zapisy odpowiednich regulacji europejskiego prawa wspólnotowego oraz włączenie funduszy strukturalnych w krajowy system finansów publicznych pojawiło się wiele innych dokumentów związanych z programowaniem pomocy, zarządzaniem finansowym, zasadami promocji interwencji etc. Ze względu na znaczące rozproszenie rodzajowe interwencji praktycznie każdy program operacyjny dysponował oddzielnymi opracowaniami przygotowywanymi nawet w stosunku do poszczególnych działań, czy kategorii interwencji poszczególnych funduszy w ramach programu. Z tego powodu źródłami informacji o programach finansowanych ze środków funduszy strukturalnych były przede wszystkim:

- *programy operacyjne,*
- *uzupełnienia programów,*
- *wytyczne dla wnioskodawców,*
- *podręczniki kwalifikowalności wydatków.*

Dla analizy zasad pomocy w ramach funduszy przedakcesyjnych podstawowym dokumentem pozostały „Wytyczne dla wnioskodawców” opracowywane dla każdego naboru wniosków.

W przypadku krajowych funduszy ochrony środowiska brak jest wystandaryzowanej formy dokumentu zawierającego zasady dystrybucji środków. Suwerenność poszczególnych funduszy, brak regulacji ustawowych co do metod zarządzania pomocą oraz autonomia funduszy w zakresie określania priorytetów wsparcia skutkuje dużą dowolnością w zakresie określania i sposobów kodyfikacji reguł dystrybucji środków.

Każdy z funduszy przyjmuje uchwałą dokument w postaci „Zasad udzielania pomocy ze środków Funduszu”, który w sposób ogólny reguluje zasady stosowania przez dany fundusz interwencji pomocowych, w postaci pożyczek, dopłat, umorzeń, czy wreszcie dotacji. Jednakże rzadko można w tych dokumentach znaleźć informacje na temat procedur naboru, czy też oceny wniosków o dotacje. Również zakres szczegółowości tych dokumentów był różny w przypadku poszczególnych funduszy. W tej sytuacji koniecznym staje się poszukiwanie dodatkowych źródeł informacji w postaci procedur oceny wniosków, kryteriów wyboru, czy chociażby priorytetów wsparcia lub kosztów kwalifikowalnych.

Dostępność tego rodzaju danych jest różna w przypadku poszczególnych funduszy i jest ona jednym z kryteriów przeprowadzanej w dalszym ciągu analizy. Jednakże w tym miejscu należy zaznaczyć, że dla zgromadzenia danych pozyskiwano wszystkie dostępne materiały, które zawierały informacje przydatne ze względu na cel badania. Poniższa lista przedstawia przykłady formatów i rodzajów dokumentów, którymi posługują się krajowe fundusze ochrony środowiska w procesie dystrybucji pomocy:

- *Zasady udzielania i umarzania pożyczek oraz udzielania dotacji*
- *Kryteria oceny i wyboru zgłaszanych do dofinansowania przedsięwzięć z dziedziny edukacji ekologicznej*
- *Kryteria wyboru przedsięwzięć finansowanych ze środków wojewódzkiego funduszu ochrony środowiska i gospodarki wodnej*
- *Regulamin udzielania dofinansowania przedsięwzięć z zakresu ochrony środowiska współfinansowanych z Funduszu Spójności i Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego.*
- *Regulamin konkursu na zadania z zakresu edukacji ekologicznej*
- *Kryteria oceny wniosków zgłaszanych na konkurs na zadania z zakresu edukacji ekologicznej dla województwa pomorskiego*
- *Procedury składania i rozpatrywania wniosków o dofinansowanie zadań ze środków wojewódzkiego funduszu ochrony środowiska i gospodarki wodnej*
- *Zasady udzielania dotacji*
- *Sprawozdania z działalności za poszczególne lata*
- *Priorytety wsparcia w poszczególnych latach.*

3. Wyniki badań

3.1. Podstawy prawne pomocy

3.1.1. Krajowe fundusze ochrony środowiska

Pomoc w postaci transferów publicznych środków kierowanych do różnych kategorii beneficjentów musi mieć swoje oparcie w przepisach prawnych regulujących dany obszar, będący przedmiotem wsparcia.

Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej, kierując się zasadą zrównoważonego rozwoju (Art. 5), zobowiązuje władze publiczne do zapobiegania negatywnym dla zdrowia skutkom degradacji środowiska (Art. 68, ust. 4) i do ochrony środowiska. Jednakże dla krajowych funduszy ochrony środowiska podstawowym aktem prawnym jest Ustawa z dnia 27 kwietnia 2001 r. Prawo ochrony środowiska. (Dz. U. Nr 62, poz. 627). To właśnie na podstawie tego dokumentu funkcjonują krajowe fundusze ochrony środowiska i z ustawy wynikają ich kompetencje. System działania funduszy został opisany w Dziale II Ustawy. Ustawa zalicza fundusze do kategorii instytucji ochrony środowiska

Zgodnie z Ustawą Prawo Ochrony Środowiska Narodowy Fundusz i wojewódzkie fundusze mają osobowość prawną i w rozumieniu ustawy o finansach publicznych są odpowiednio państwowym funduszem celowym oraz wojewódzkimi funduszami celowymi. Ustawa określa źródła ich finansowania oraz cele, na które przeznaczane mogą być środki funduszy.

Art. 409.

Środki wojewódzkich funduszy przeznaczają się na wspomaganie działalności, o której mowa w art. 406 pkt 1–11, oraz na dofinansowywanie:

- 1) inwestycji ekologicznych realizowanych ze środków pochodzących z Unii Europejskiej oraz funduszy krajowych;
- 2) działań związanych z utrzymaniem i zachowaniem parków oraz ogrodów, będących przedmiotem ochrony na podstawie przepisów o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami;
- 3) badań, upowszechniania ich wyników, a także postępu technicznego w zakresie ochrony środowiska i gospodarki wodnej;
- 4) opracowywania i wdrażania nowych technik i technologii, w szczególności dotyczących ograniczania emisji i zużycia wody, a także efektywnego wykorzystywania paliw;
- 5) zapobiegania lub usuwania skutków zanieczyszczenia środowiska, w przypadku gdy nie można ustalić podmiotu za nie odpowiedzialnego;
- 6) systemu kontroli wnoszenia przewidzianych ustawą opłat za korzystanie ze środowiska, a w szczególności tworzenia baz danych podmiotów korzystających ze środowiska obowiązanych do ponoszenia opłat;
- 7) opracowywania planów służących gospodarowaniu zasobami wodnymi oraz utworzenia katastru wodnego;
- 7a) prowadzenia obserwacji terenów zagrożonych ruchami masowymi ziemi oraz terenów, na których występują te ruchy;
- 8) innych zadań służących ochronie środowiska i gospodarce wodnej, wynikających z zasady zrównoważonego rozwoju, ustalonych w planach działalności wojewódzkich funduszy, w tym na programy ochrony środowiska, programy ochrony powietrza, programy ochrony przed hałasem, plany gospodarki odpadami, plany działań krótkoterminowych, o których mowa w art. 92 ust. 1, a także na realizację powyższych planów i programów;
- 9) zadań związanych ze zwiększeniem lesistości kraju oraz zapobieganiem i likwidacją szkód w lasach spowodowanych przez czynniki biotyczne i abiotyczne;
- 10) opracowań planów ochrony obszarów objętych ochroną na podstawie ustawy o ochronie przyrody oraz prowadzenie monitoringu przyrodniczego;

- 11) działań, o których mowa w *ustawie z dnia 8 czerwca 2001 r. o przeznaczeniu gruntów rolnych do zalesienia* (Dz. U. Nr 73, poz. 764 oraz z 2003 r. Nr 46, poz. 392)³²), w tym pokrywanie kosztów sporządzania planów zalesień oraz kosztów sadzonek przekazanych rolnikom w celu zalesienia gruntów rolnych;
- 12) przeciwdziałania klęskom żywiołowym i likwidacji ich skutków dla środowiska;
- 13) działań polegających na zapobieganiu i likwidacji poważnych awarii i ich skutków;
- 14) kosztów gospodarowania odpadami z wypadków, o których mowa w art. 17b ust. 5 ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 r. o odpadach.

Art. 410.

1. Środki Narodowego Funduszu przeznaczają się na wspomaganie działalności, o której mowa w art. 406 pkt 1–11 i art. 409 pkt 1–13, oraz na:

- 1) rozwój przemysłu produkcji środków technicznych i aparatury kontrolno-pomiarowej, służących ochronie środowiska i gospodarce wodnej;
  - 2) rozwój specjalistycznego potencjału wykonawczego służącego realizacji inwestycji na rzecz ochrony środowiska i gospodarki wodnej;
  - 3) rozwój sieci stacji pomiarowych, laboratoriów i ośrodków przetwarzania informacji, służących badaniu stanu środowiska;
  - 4) realizację kompleksowych programów badawczych, rozwojowych i wdrożeniowych służących ochronie środowiska i gospodarce wodnej oraz programów edukacji ekologicznej;
  - 5) wspomaganie realizacji wojewódzkich i ponadwojewódzkich programów ochrony środowiska, programów ochrony powietrza, programów ochrony przed hałasem, planów gospodarki odpadami oraz planów gospodarowania wodami;
- 32) Ustawa utraciła moc z dniem 15 stycznia 2004 r. na podstawie art. 15 ustawy z dnia 28 listopada 2003 r. o wspieraniu rozwoju obszarów wiejskich ze środków pochodzących z Sekcji Gwarancji Europejskiego Funduszu Orientacji i Gwarancji Rolnej (Dz. U. Nr 229, poz. 2273), który wszedł w życie z dniem 15 stycznia 2004 r.
- 5a) wydatki, o których mowa w art. 7 ust. 2 ustawy z dnia 14 lipca 2000 r. o restrukturyzacji finansowej górnictwa siarki (Dz. U. Nr 74, poz. 856 oraz z 2003 r. Nr 175, poz. 1693);
  - 6) realizację innych zadań służących ochronie środowiska i gospodarce wodnej, wynikających z zasady zrównoważonego rozwoju, ustalonych w planie działalności Narodowego Funduszu.

2. Środki Narodowego Funduszu można przeznaczać za zgodą ministra właściwego do spraw środowiska na wspieranie projektów i inwestycji, o których mowa w ust. 1, poza granicami kraju.

Szczegółowe zasady funkcjonowania poszczególnych funduszy określają ich akty wewnętrzne, jak statuty, regulaminy itp. Ma to szczególne znaczenia dla zakresu wsparcia w poszczególnych obszarach, bo to właśnie na poziomie każdego funduszy w sposób suwerenny i autonomiczny określana są priorytety oraz programy wsparcia. Jest to ważne ze względu na rozległe kompetencje przyznane przepisami Ustawy.

3.1.2. Fundusz Inicjatyw Obywatelskich

Fundusz Inicjatyw Obywatelskich został ustanowiony na okres od dnia 1 stycznia 2005 r. do dnia 31 grudnia 2007 Uchwałą Rady Ministrów Nr 193/2004 z dnia 11 sierpnia 2004 r. w sprawie ustanowienia wieloletniego programu pod nazwą „Rządowy Program - Fundusz Inicjatyw Obywatelskich”.

Podstawą prawną działania tego instrumentu jest art. 80 ust. 2 ustawy z dnia 26 listopada 1998 r. o finansach publicznych (Dz. U. z 2003 r. Nr 15, poz.148, Nr 45, poz. 391, Nr 65, poz. 594, Nr 96, poz. 874, Nr 166, poz. 1611 i Nr 189, poz. 1851 oraz z 2004 r. Nr 19, poz. 177, Nr 93, poz. 890, Nr 121, poz. 164 i Nr 123, poz. 1291). W rozumieniu tego przepisu FIO jest wieloletnim programem, będącym załącznikiem do ustawy budżetowej.

Stosownie do uchwały Nr 193/2004 Rady Ministrów, na realizację Programu FIO w okresie jego funkcjonowania, tj. w latach 2005-2007 przeznaczono z budżetu państwa środki, w ramach rezerwy celowej, w wysokości określonej w ustawie budżetowej, na poziomie 30 mln zł w każdym roku.

„Zasady przyznawania i rozliczania dotacji w ramach Rządowego Programu – Fundusz Inicjatyw Obywatelskich w roku 2006” wynikają z dokumentu „Podstawowe kierunki działań Rządu w zakresie realizacji Rządowego Programu – Fundusz Inicjatyw Obywatelskich w roku 2006”, zaakceptowanego przez Radę Ministrów w dniu 28 marca 2006 r.

3.1.3. Programy pomocowe Unii Europejskiej

Zagadnienie podstaw prawnych pomocy ze środków Unii Europejskiej jest o wiele bardziej skomplikowane niż w przypadku krajowych funduszy ochrony środowiska.

Unijne środki pomocowe są przede wszystkim częścią budżetu Unii Europejskiej, stąd zasady ich transferu wynikają bezpośrednio z uregulowań prawa wspólnotowego. Struktura budżetu UE odzwierciedla jej kluczowe polityki realizowane w danej perspektywie finansowej (wieloletnim okresie budżetowym). W związku z tym dotyczą ich nie tylko zasady prawa budżetowego, ale również – a raczej przede wszystkim - regulacje dotyczące danego obszaru polityki wspólnotowej.

Z tego powodu odmienne były podstawy prawne i system decyzyjno – instytucjonalny pomocy przedakcesyjnej dla Polski od zasad dotyczących zarządzania alokacją funduszy strukturalnych w latach 2004-2006. To miało również bezpośredni wpływ na zasady dystrybucji pomocy w stosunku do beneficjentów końcowych.

Pomoc w ramach programu Phare opierała się na Rozporządzeniu Rady EWG Nr 3906/89 w sprawie pomocy gospodarczej dla Republiki węgierskiej i Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej (Dziennik Urzędowy Nr L375, 23/12/1989 P.001). Od momentu uruchomienia Program Phare ewoluował, aż do uczynienia go instrumentem przygotowań do członkostwa państw kandydujących. W zakresie realizacji priorytetów strategicznych Programu po roku 2000 można Phare podzielić na trzy komponenty:

1. Program spójności społeczno-gospodarczej Phare (Phare SSG).
2. Program współpracy przygranicznej Phare CROSSBORDER (Phare CBC).
3. Programy rozwoju instytucjonalnego (*Phare Institution Building*).

W zakresie programowania i wdrażania Programu Phare wiodącą rolę w procesie programowania pełnił Komitet Integracji Europejskiej, który podejmował decyzje programowe o charakterze strategicznym i długofalowym oraz Urząd Komitetu Integracji Europejskiej, który realizował wszystkie funkcje merytoryczne i techniczne w zakresie przygotowania, negocjowania i konsultacji Krajowych Programów Operacyjnych, których odpowiednie części są przedmiotem podpisywanych przez Sekretarza Komitetu Integracji Europejskiej i Szefa Przedstawicielstwa Komisji Europejskiej w Polsce memorandumów finansowych.

Wdrażanie Programu Phare opierało się na trzech jednostkach wdrażających Jednostce Finansująco – Kontraktującej, Władzy Wdrażającej Program Współpracy Przygranicznej Phare oraz Polskiej Agencji Rozwoju Przedsiębiorczości, które odpowiedzialne są za realizację projektów przypisanych im w memorandum finansowym.

Każdy konkurs dotacyjny w ramach Phare musiał mieć swoje oparcie po pierwsze w Rozporządzeniu Nr 3906/89 oraz właściwym Memorandum Finansowym, będącym umową międzynarodową regulującą przedmiot wsparcia, wielkość i zasady jego dostarczenia. W przypadku projektów realizowanych w ramach Phare Crossborder (Współpraca Przygraniczna) dodatkową podstawą prawną było Rozporządzenie Komisji Europejskiej nr 2760/98 z dnia 18 grudnia 1998r. dotyczące implementacji Programu Współpracy Przygranicznej Phare. Zasady udzielania pomocy w ramach Phare były zawarte w specjalnych podręcznikach, takich jak „*DIS Manual*”, czy *Praktyczny Przewodnik dla Phare, ISPA i SAPARD*.

Po przystąpieniu Polski do Unii Europejskiej została ona objęta interwencjami funduszy strukturalnych oraz przyjęła nowe zasady zarządzania pomocą. W procesie programowania, zarządzania i oceny interwencji funduszy strukturalnych podstawę prawną tworzyły akty europejskiego prawa wspólnotowego, które mają pierwszeństwo przed prawem wewnętrznym kraju członkowskiego i obowiązujące bezpośrednio wszystkie podmioty na jego terenie.

Dokumenty programowe przyjęły postać aktów prawnych, a nie umów międzynarodowych. I tak Narodowy Plan Rozwoju został przyjęty w formie ustawy wraz z zasadami zarządzania pomocą. Programy Operacyjne i ich Uzupełnienia przyjęły postać rozporządzeń. Z dokumentów tych wynikała prawna kompetencja dla instytucji zarządzających w zakresie określania wytycznych dla beneficjentów. Natomiast wszystkie najważniejsze zagadnienia, jak cele pomocy, zakres projektów, kwalifikowalność wnioskodawców, projektów i kosztów, czy sposoby oceny zawarte były w aktach na poziomie rozporządzenia.

Podsumowanie

Zagadnienie podstawy prawnej udzielania pomocy w sposób znaczący odróżnia krajowe fundusze od pomocy europejskiej. Pomoc europejska posiada bardzo szeroką regulację zawartą w aktach prawnych, która obejmuje takie obszary jak cele pomocy, zakres, krąg beneficjentów, kwalifikowalność kosztów, po części również zasady zarządzania pomocą lub przynajmniej zawiera przepisy odsyłające do istniejących procedur lub delegację do ich określenia.

W przypadku krajowych funduszy pomocowych regulacje ustawowe dotyczą zaledwie ustanowienia funduszy, określenia zakresu ich działalności oraz źródeł jej finansowania. Sam zakres i formy pozostawione zostały do określenia poszczególnym funduszom. Tak duży pozostawiony funduszom obszar autonomii w zakresie zarządzania pomocą musi budzić pytanie o jakość procesów i procedur stosowanych przez poszczególne fundusze.

3.2. Cel wsparcia

Środki pomocowe są zawsze kierowane na rozwiązanie konkretnych problemów, zaspokojenie określonych potrzeb, czy też wsparcie pewnych procesów, które uważane są za pożądane. Jest to bezpośrednio związane z zasadą celowości i racjonalności gospodarowania środkami publicznymi. Dlatego każdy rodzaj interwencji publicznej ma zawsze określony cel wsparcia, a wspierane przedsięwzięcia i programy muszą przyczyniać się do osiągnięcia tego celu. Cele projektów muszą być zbieżne i przyczyniać się do realizacji celów danego schematu wsparcia. Struktura celów programu, czy działania i zgodność z nimi projektu jest podstawowym kryterium weryfikacyjnym i dopuszczającym.

Analiza porównawcza specyfiki krajowych funduszy ochrony środowiska i europejskiej pomocy nie może obejść się bez poddania analizie kryterium celu wsparcia. Szczególnie dlatego, że charakterystyka polskich i unijnych instrumentów wsparcia jest w tym zakresie odmienna.

W przypadku funduszy ochrony środowiska punktem wyjścia jest samo określenie celu ich funkcjonowania. Zgodnie z Ustawą prawo ochrony środowiska są one instytucjami ochrony środowiska, działającymi w formie funduszy celowych. Funduszem celowym jest jednostka sektora finansów publicznych, której przychody pochodzą z dochodów publicznych, a wydatki przeznaczone są na realizację wyodrębnionych zadań. Rodzaje tychże zadań określają przepisy art. 405 Ustawy, zgodnie z którym środki funduszy przeznacza się na finansowanie ochrony środowiska i gospodarki wodnej w celu realizacji zasady zrównoważonego rozwoju. Przepis ten już sam w sobie określa cel działalności funduszy, którym jest wspieranie realizacji zasady zrównoważonego rozwoju. Jego konkretyzację znajdziemy w wewnętrznych regulacjach poszczególnych funduszy, dotyczących zakresu ich działalności, czyli kierunków transferu środków i rodzajów wspieranych przedsięwzięć.

Dokumentem, który reguluje kierunki transferu środków funduszy ochrony środowiska są przyjmowane przez każdy z funduszy tzw. „Zasady udzielania i umarzania pożyczek oraz udzielania dotacji ze środków funduszu”. W tych dokumentach określone są wszystkie formy działania każdego z funduszy oraz rodzaje wspieranych przedsięwzięć, czy działań. W związku z tym, że obszar niniejszego opracowania został zawężony do form wspierania edukacji ekologicznej dalsze analizy zostaną skoncentrowane na zagadnieniu dotacji na edukację ekologiczną.

Kryterium celu wsparcia w przypadku dotacji na edukację ekologiczną jest oczywiste ponieważ wsparcie skierowane jest właśnie na ten dokładnie obszar. W przypadku krajowych funduszy ochrony środowiska nie mamy do czynienia z hierarchią celów, od ogólnego poprzez cele szczegółowe, czy też pośrednie i bezpośrednie. nie występuje również pojęcie celu wsparcia, jako stanu którego osiągnięcia ma zapewnić, czy pomóc zapewnić interwencja w danym obszarze. Dokumenty krajowych funduszy ochrony środowiska nie posługują się kategorią celu udzielanej pomocy, a określają przedmiot dotacji, czyli bliższe są katalogowi

rodzajów projektów, czy działań. Jednakże to zagadnienie będzie przedmiotem analizy w dalszej części niniejszego opracowania.

W tym miejscu należy jednak się przyjrzeć samemu pojęciu edukacji ekologicznej, ponieważ nie zostało ono zdefiniowane w ustawie, jak również literatura nie jest w tym przedmiocie zgodna. Ustawa zawiera Dział VIII pod tytułem „Edukacja ekologiczna, badania z zakresu ochrony środowiska oraz reklama”. Na przedmiot pojęcia edukacji ekologicznej naprowadza Art. 77. pkt 1. Ustawy, który nakłada na jednostki oświatowe obowiązek włączania problematyki ochrony środowiska i zrównoważonego rozwoju w podstawach programowych kształcenia ogólnego dla wszystkich typów szkół. Tym samym pod pojęciem edukacji ekologicznej zawiera on wszelkie działania edukacyjne skierowane na propagowanie szeroko pojętej wiedzy przyrodniczej, kształtowanie świadomości ekologicznej oraz stymulowanie zachowań korzystnych dla środowiska. Jednakże propagatorami edukacji ekologicznej mogą być nie tylko jednostki oświatowe, ale szerokie grono podmiotów działających w tym zakresie.

Jak widać z powyższej analizy krajowe f.o.ś. w swoich dokumentach nie posługują się wiązką celów, a często jedynie priorytetami na poszczególne lata, co jest efektem zasady roczności budżetu i wynikającym z tego operacyjnym charakterem planowania działalności f.o.ś.

Zupełnie inaczej przedstawia się sytuacja w przypadku FIO, jak i europejskich programów pomocowych. Każda z tych form pomocy i każdy z analizowanych konkursów dotacyjnych miał przypisany sobie cel lub wiązkę celów, które realizować miały wnioskowane do współfinansowania projekty.

Forma pomocy	Cele
Fundusz Inicjatyw Obywatelskich	<p>Cel 1: Wspieranie projektów innowacyjnych (wspieranie działań inicjowanych przez organizacje pozarządowe w zakresie realizacji zadań publicznych, o których mowa w art. 4 ustawy o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie)</p> <p>Cel 2: Wspieranie współpracy i partnerstwa międzysektorowego (wspieranie rozwoju współpracy pomiędzy sektorem pozarządowym i publicznym)</p> <p>Cel 3: Wspieranie współpracy między organizacjami pozarządowymi (wspieranie działań o charakterze interdyscyplinarnym w zakresie inicjatyw obywatelskich, wymagających, z obiektywnych powodów, zintegrowanej, w oparciu o kryterium sektorowo-branżowe lub terytorialne, określonej formuły aktywności organizacji pozarządowych)</p> <p>Cel 4: Wspieranie upowszechniania projektów modelowych, w szczególności powstałych w ramach Programu FIO (promocja dobrych praktyk, modelowych rozwiązań w zakresie funkcjonowania zasady pomocniczości, standardów współpracy, kształtowania demokratycznego ładu społecznego)</p>
Program Phare ACCESS 2000	<p>A. Promowanie przedsięwzięć mających na celu przejmowanie dorobku prawnego Unii Europejskiej (<i>acquis communautaire</i>) w tych dziedzinach, w których trzeci sektor odgrywa ważną rolę uzupełniając bądź zastępując działania rządu oraz wspieranie inicjatyw na rzecz podnoszenia poziomu świadomości społecznej w zakresie ochrony środowiska i rozwoju społeczno-gospodarczego, związanych z procesem integracji europejskiej.</p> <p>B. Wspieranie działań mających na celu zwiększanie zaangażowania jednostek i grup społecznych szczególnie zagrożonych pozostawaniem na marginesie życia ekonomicznego, społecznego i politycznego.</p>

<p>Narodowy Program Polski 2001 Fundusz Małych Projektów Polska Granica Wschodnia Phare 2001 Linia Budżetowa PL0103.07</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Zachęcanie do tworzenia i wspieranie sieci współpracy transgranicznej jednostek lokalnych i regionalnych w regionie objętym programem, - Wspieranie projektów o małej skali realizowanych przez lokalne organizacje w regionie przygranicznym, - Wspieranie rozwoju struktur odpowiedzialnych za efektywne wdrażanie i wykorzystanie środków pomocowych.
<p>Program Współpracy Region Morza Bałtyckiego 2003 Fundusz Małych Projektów (SPF) Phare 2003</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Zachęcenie do dalszego pogłębiania potencjału ekonomicznego regionów przygranicznych Morza Bałtyckiego poprzez zaciskanie istniejących struktur; - Zmniejszenie peryferyjnego charakteru tych regionów, tym samym poprawienie poziomu życia i stworzenie sieci współpracy w tym regionie; - Wspieranie rozwoju struktur odpowiedzialnych za efektywne wdrażanie i wykorzystanie środków pomocowych; - Wspieranie rozwoju i współpracy organizacji pozarządowych w regionie Morza Bałtyckiego.
<p>Phare 2003 Narodowy Program dla Polski 2003 Fundusz Małych Projektów Linia Budżetowa 2003/ 005- 710.06.02</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Przyczynianie się do rozwoju kwalifikujących się terenów wchodzących w skład Euroregionów na granicy wschodniej; - Wzmacnianie możliwości rozwoju turystyki w regionach przygranicznych; - Rozwój współpracy kulturalnej pomiędzy sąsiadującymi regionami w pasie przygranicznym; - Zwiększanie liczby spotkań różnych grup ludności w regionach przygranicznych, ze szczególnym uwzględnieniem młodzieży.; - Wspieranie inicjatyw / działań edukacyjnych zarówno dla podmiotów instytucjonalnych jak i indywidualnych (<i>samorządy, organizacje interesu publicznego itp.</i>); - Zwiększanie świadomości dotyczącej współpracy przygranicznej oraz spraw związanych z integracją europejską; - Zachęcanie lokalnych społeczności do wykorzystywania pomocy dostępnej w ramach Funduszu Phare dla granicy wschodniej, wsparcie dla mniejszych inicjatyw, które w przyszłości mogą stanowić podstawę do tworzenia projektów na większą skalę; - Zwiększanie wykorzystania zasobów instytucji zaangażowanych w rozwój regionalny, wdrażanie projektów dotyczących współpracy przygranicznej zgodnie z standardami unijnymi. - Wspieranie rozwoju trwałych struktur pomiędzy lokalnymi organizacjami / samorządami w pasie przygranicznym, ze szczególnym uwzględnieniem organizacji członkowskich po obu stronach granicy. - Wzmacnianie współpracy pomiędzy społecznościami po obu stronach granicy, mające na celu wzrost gospodarczy, poprawę warunków życia oraz rozwój wspólnych kontaktów.
<p>Zintegrowany Program Operacyjny Rozwoju Regionalnego DZIAŁANIE 2.1.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - zwiększenie mobilności zawodowej mieszkańców i ich zdolności w zakresie dostosowania umiejętności i kwalifikacji zawodowych do wymogów regionalnego rynku pracy w warunkach członkostwa w UE, a także lepsze dostosowanie potrzeb szkoleniowych i kwalifikacji mieszkańców do wymogów regionalnego rynku pracy poprzez monitoring regionalnego rynku pracy i upowszechnianie zebranych informacji.
<p>Program Sąsiedztwa INTERREG III A /Takis CBC Polska - Białoruś - Ukraina 2004-2006</p>	<p>Cel: podniesienie poziomu życia i społeczno-gospodarczej integracji regionów sąsiadujących</p> <p>Priorytety:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Wzrost konkurencyjności regionów przygranicznych poprzez modernizację i rozbudowę infrastruktury transgranicznej 2. Rozwój kapitału ludzkiego i instytucjonalnych form współpracy transgranicznej oraz poprawa bezpieczeństwa na granicach Unii Europejskiej

<p>Program Inicjatywy Wspólnotowej INTERREG III A Rzeczpospolita Polska (Województwo Lubuskie) - Kraj Związkowy Brandenburgia 2000-2006</p>	<p>Priorytety:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Współpraca gospodarcza i wspieranie MŚP 2. Rozwój infrastruktury 3. Środowisko naturalne 4. Rozwój rolnictwa i obszarów wiejskich 5. Szkolenia i zatrudnienie 6. Współpraca 7. Szczególne wsparcie regionów graniczących z krajami przystępującymi do UE
<p>Program Inicjatywy Wspólnotowej EQUAL</p>	<p>Priorytet 1 – Zwalczanie dyskryminacji i nierówności na rynku pracy Temat A: Ułatwianie wchodzenia i powrotu na rynek pracy osobom mającym trudności z integracją lub reintegracją na rynku pracy, celem promowania rynku pracy otwartego dla wszystkich Temat D: Wzmocnienie krajowej gospodarki społecznej (trzeciego sektora), a w szczególności usług na rzecz społeczności lokalnych oraz poprawa jakości miejsc pracy Temat F: Wspieranie zdolności przystosowawczych przedsiębiorstw i pracowników do zmian strukturalnych w gospodarce oraz wykorzystania technologii informatycznych i innych nowych technologii Temat G: Godzenie życia rodzinnego i zawodowego oraz ponowna integracja kobiet i mężczyzn, którzy opuścili rynek pracy, poprzez wdrażanie bardziej elastycznych i efektywnych form organizacji pracy oraz działań towarzyszących. Temat I: Pomoc w społecznej i zawodowej integracji osób ubiegających się o status uchodźcy</p>

Jak widać z powyższego zestawienia – w przeciwieństwie do f.o.ś. – cele wspierane przez europejskie fundusze pomocowe nie mają bezpośredniego związku z edukacją ekologiczną. Jest to konsekwencją przyporządkowania ich interwencji realizacji poszczególnych polityk wspólnotowych. Są to instrumenty typu „*policy - driven*”. Ewentualne i - w każdym przypadku dopuszczalne - projekty ekologiczne pośrednio lub bezpośrednio muszą prowadzić do realizacji celów pomocy. Jest to więc, nie pomoc skierowana bezpośrednio na promocję zasady zrównoważonego rozwoju, a raczej jej realizacja ma przyczyniać się do osiągnięcia celów pomocy. Nie zmienia to jednak faktu, że ochrona środowiska jest jedną z głównych zasad rządzących europejskimi funduszami pomocowymi, i każdy współfinansowany przez nie projekt musi uwzględniać te priorytety, lub przynajmniej musi być neutralny ekologicznie.

Podsumowanie

W efekcie przyjętych rozwiązań ustawowych krajowe f.o.ś. nie posługują się kategorią celów udzielanej pomocy, a poprzestają na przejściu sformułowań ustawowych i określają tylko rodzaje dotowanych przedsięwzięć, w tym również wszystkie obejmują pomocą edukację ekologiczną, co jest ich ustawowym obowiązkiem.

Natomiast pozostałe analizowane formy pomocy przyporządkowują ją realizacji określonych w dokumentach programowych celów, które stać się powinny celami strategicznymi wnioskowanych projektów. Ochrona środowiska zaś, staje się drogą do realizacji celów pomocy, a wymiar kwalifikowalności projektów ekologicznych wynika bezpośrednio z wykazów typów wspieranych przedsięwzięć, co zostanie omówione w dalszej części opracowania.

3.3. Dokumentacja procedur wyboru projektów

Jest to kluczowe kryterium i obszar porównawczy. To właśnie z dokumentacji procedur beneficjenci czerpią wiedzę o programie i pomocy. Jasność, czytelność, spójność procedur jest kluczowym czynnikiem przesadzającym o tym, czy program jest „przyjazny” beneficjentowi lub nie. W przypadku polskich funduszy ochrony środowiska ważnym jest również zakres dostępności dokumentacji procedur oraz jej zawartość.

System udzielania dotacji przez f.o.ś. określony jest przede wszystkim dwoma rodzajami dokumentów, którymi są:

- „Zasady udzielania i umarzania pożyczek, udzielania dotacji oraz dopłat do oprocentowania preferencyjnych kredytów i pożyczek”
- „Kryteria wyboru przedsięwzięć”

Zasady występują w przypadku wszystkich f.o.ś. i są dokumentami o zbliżonej strukturze i treści. Zwykle bardzo ogólne, określają podstawy systemu dystrybucji środków funduszy w danym roku, ponieważ są aktualizowane przynajmniej raz do roku. Nie dostarczają jednak wyczerpujących informacji na temat warunków ubiegania się o dotacje, a zawierają ogólne ramy systemu wsparcia z określeniem przedmiotu dotacji, jej wysokością oraz potencjalnymi beneficjentami. W niektórych przypadkach nośnikami dodatkowych informacji są załączniki do *Zasad*. Jednakże nawet w tej formie jest to bardzo ogólne.

Kryteria natomiast dostarczają beneficjentom informacji o cechach projektów branych pod uwagę podczas oceny projektów do wsparcia. Z drugiej strony posługiwanie się nimi przez służby f.o.ś. zapewnić powinno obiektywizm oceny oraz wybór najlepszych projektów, które najlepiej realizują cele wsparcia.

Niektóre f.o.ś. dysponują regulaminami oceny wniosków, funkcjonowania komisji oceniających oraz kartami oceny projektów. Dodatkowym źródłem informacji są również instrukcje dotyczące sposobu wypełnienia wniosków oraz załączników.

W trakcie opracowywania niniejszej analizy zespół ewaluacyjny natrafił na trudności w pozyskaniu kompletu historycznej dokumentacji procedur wyboru projektów poprzez poszczególne f.o.ś. Strony internetowe f.o.ś. prezentują aktualne *Zasady* i *Kryteria*. Rzadko można tam znaleźć komplet informacji historycznych. Wyjątkami w tym zakresie są wojewódzkie fundusze w Toruniu oraz Zielonej Górze, które na swoich stronach internetowych udostępniają komplet informacji historycznych. Sytuacja ta może być ważną informacją na temat jakości zarządzania f.o.ś., której wyznacznikami mogą być dostępność materiałów archiwalnych, łatwość agregowania danych historycznych, zawartość Biuletynów Informacji Publicznej, czy też kompleksowość dokumentów źródłowych. W tej sytuacji koniecznym było bezpośrednie skontaktowanie się zespołu z poszczególnymi f.o.ś. dla ustalenia zakresu i metod udokumentowania procedur naboru i oceny wniosków. Przedstawiona poniżej tabela zawiera wykaz rodzajów dokumentów, którymi posługują się poszczególne f.o.ś w procesie naboru i oceny wniosków.

Fundusz	Dokumentacja procedur
WFOŚiGW w Szczecinie	– Zasady udzielania pomocy finansowej ze środków WFOŚiGW w Szczecinie – Kryteria wyboru przedsięwzięć finansowanych ze środków WFOŚiGW w Szczecinie – Zasady udzielania pomocy finansowej ze środków WFOŚiGW w szczecinie na przedsięwzięcia w sferze edukacji ekologicznej

WFOŚiGW w Poznaniu	<ul style="list-style-type: none"> – Zasady udzielania i umarzania pożyczek, udzielania dotacji oraz dopłat do oprocentowania preferencyjnych kredytów i pożyczek ze środków Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Poznaniu – Kryteria wyboru przedsięwzięć finansowanych ze środków Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Poznaniu – „Wewnętrzne zasady finansowania przedsięwzięć pozainwestycyjnych” - dokument przyjmowany przez Zarząd
WFOŚiGW w Toruniu	<ul style="list-style-type: none"> – Zasady udzielania i umarzania pożyczek oraz udzielania dotacji ze środków Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Toruniu – Kryteria wyboru przedsięwzięć finansowanych przez Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Toruniu
WFOŚiGW w Katowicach	<ul style="list-style-type: none"> – Zasady udzielania i umarzania pożyczek, udzielania dotacji oraz dopłat do oprocentowania preferencyjnych kredytów i pożyczek – Kryteria wyboru przedsięwzięć finansowanych ze środków Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Katowicach
WFOŚiGW w Olsztynie	<ul style="list-style-type: none"> – Zasady udzielania i umarzania pożyczek, udzielania dotacji ze środków Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Olsztynie – Regulamin programów dofinansowania – Kryteria wyboru – Regulamin konkursu dla organizacji pozarządowych na zadania z zakresu czynnej ochrony przyrody dla województwa warmińsko-mazurskiego
WFOŚiGW w Kielcach	<ul style="list-style-type: none"> – Zasady udzielania i umarzania pożyczek oraz udzielania dotacji ze środków Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Kielcach – Kryteria wyboru przedsięwzięć finansowanych ze środków Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Kielcach
WFOŚiGW w Gdańsku	<ul style="list-style-type: none"> – Regulamin konkursu na zadania z zakresu edukacji ekologicznej dla województwa – Kryteria oceny wniosków zgłaszanych na konkurs na zadania z zakresu edukacji ekologicznej dla województwa pomorskiego – Kryteria wyboru przedsięwzięć finansowanych ze środków WFOŚiGW w Gdańsku – Zasady udzielania dofinansowania ze środków Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Gdańsku
WFOŚiGW w Białymstoku	<ul style="list-style-type: none"> – Zasady udzielania pomocy finansowej ze środków Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Białymstoku – Kryteria oceny i wyboru zgłaszanych do dofinansowania przedsięwzięć z dziedziny edukacji ekologicznej
WFOŚiGW w Rzeszowie	<ul style="list-style-type: none"> – Zasady udzielania i umarzania pożyczek oraz udzielania dotacji przez Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Rzeszowie – Kryteria wyboru przedsięwzięć finansowanych ze środków Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Rzeszowie – Regulamin konkursów organizowanych przez Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Rzeszowie na zadania z zakresu edukacji ekologicznej – Kwalifikacja kosztów wniosków konkursowych z zakresu edukacji ekologicznej – Karta oceny wniosku z zakresu edukacji ekologicznej
WFOŚiGW w Opolu	<ul style="list-style-type: none"> – Zasady udzielania i umarzania pożyczek oraz udzielania dotacji ze środków Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Opolu – Kryteria wyboru przedsięwzięć finansowanych ze środków Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Opolu – Procedura składania i rozpatrywania wniosków o dofinansowanie
WFOŚiGW w Warszawie	<ul style="list-style-type: none"> – Zasady udzielania i umarzania pożyczek oraz udzielania dotacji ze środków Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Warszawie – Kryteria przyznawania pomocy na realizację zadań z zakresu edukacji ekologicznej, ochrony przyrody, przeciwdziałania nadzwyczajnym zagrożeniom środowiska – Kryteria oceny wniosków o dofinansowanie ze środków Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej
WFOŚiGW w Krakowie	<ul style="list-style-type: none"> – Program Edukacji Ekologicznej Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Krakowie – Karta oceny z zakresu edukacji ekologicznej – Zasady udzielania i umarzania pożyczek oraz udzielania dotacji. – Regulamin Konkursu na realizację zadań nieinwestycyjnych z zakresu edukacji ekologicznej dla województwa małopolskiego

WFOŚiGW w Łodzi	<ul style="list-style-type: none"> – Procedura rozpatrywania wniosków na zadania z zakresu promocji i edukacji ekologicznej Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Łodzi – Kryteria wyboru przedsięwzięć finansowanych ze środków Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Łodzi – Zasady udzielania i umarzania pożyczek oraz udzielania dotacji ze środków Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Łodzi – Wytyczne do oceny i rozpatrywania wniosku z zakresu edukacji ekologicznej – Procedury wyboru zadań do dofinansowania ze środków Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Łodzi
WFOŚiGW w Zielonej Górze	<ul style="list-style-type: none"> – Zasady udzielania dotacji – Ogólne zasady ubiegania się o pomoc finansową ze środków Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Zielonej Górze – Kryteria wyboru przedsięwzięć dofinansowywanych ze środków Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Zielonej Górze
WFOŚiGW w Lublinie	<ul style="list-style-type: none"> – Kryteria wyboru przedsięwzięć finansowanych ze środków Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Lublinie – Zasady udzielania pomocy finansowej ze środków Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Lublinie – Regulamin konkursu na zadania nieinwestycyjnej z zakresu edukacji ekologicznej dla województwa lubelskiego
WFOŚiGW we Wrocławiu	<ul style="list-style-type: none"> – Zasady funkcjonowania Komisji Konsultacyjnej d.s Edukacji Ekologicznej – Kryteria wyboru przedsięwzięć finansowanych ze środków Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej we Wrocławiu" – Zasady udzielania i umarzania pożyczek, udzielania dotacji oraz dopłat do oprocentowania preferencyjnych kredytów i pożyczek ze środków WFOŚiGW we Wrocławiu – Zasady uznawania kosztów i kalkulacji wartości zadań z zakresu edukacji ekologicznej
Narodowy FOŚiGW	<ul style="list-style-type: none"> – Zasady udzielania i umarzania pożyczek oraz udzielania poręczeń, kredytów i dotacji, ze środków Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej – Kryteria wyboru przedsięwzięć – Procedury rozpatrywania wniosków

Przedstawionych powyżej problemów nie napotkano natomiast podczas analizy dokumentów regulujących dystrybucję pomocy Unii Europejskiej. W każdym z analizowanych przypadków dokumentacja dotycząca zasad udzielania pomocy, oceny wniosków, kwalifikowalności podmiotów i kosztów była w pełni dostępna i kompleksowa. Z dokumentów tych w sposób jasny wynika nie tylko jakiego rodzaju projekty mogą otrzymać dofinansowanie, ale również w jaki sposób będą one oceniane, przez jakie etapy będzie przechodziła ocena, jakie czynniki będą brane pod uwagę i przez pryzmat jakich kryteriów będą one oceniane. Dla każdego konkursu dotacyjnego przygotowywano specjalne *Wytyczne*, w których zawierano wszystkie niezbędne na etapie aplikowania informacje. Zestawienie dokumentacji procedur dystrybucji pomocy zagranicznej przedstawiono poniżej:

Forma pomocy	Rodzaj dokumentacji procedur wyboru
Fundusz Inicjatyw Obywatelskich	Zasady Przyznawania i Rozliczania Dotacji W Ramach Rządowego Programu – Fundusz Inicjatyw Obywatelskich W Roku 2006
Program Phare ACCESS 2000	Zasady Przyznawania Małych Dotacji
Narodowy Program Polski 2001 Fundusz Małych Projektów Polska Granica Wschodnia Phare 2001 Linia Budżetowa PL0103.07	Fundusz Małych Projektów Polska Granica Wschodnia Wytyczne Dla Wnioskodawców Edycja Phare 2001
Program Współpracy Region Morza Bałtyckiego 2003 Fundusz Małych Projektów (SPF) Phare 2003	Wytyczne Dla Wnioskodawców Edycja Phare 2001
Phare 2003 Narodowy Program dla Polski 2003 Fundusz Małych Projektów Linia Budżetowa 2003/ 005- 710.06.02	Wytyczne Dla Wnioskodawców

Zintegrowany Program Operacyjny Rozwoju Regionalnego DZIAŁANIE 2.1.	Wytyczne Dla Instytucji Uczestniczących w Realizacji Priorytetu 2 ZPORR Europejski Fundusz Społeczny w ZPORR Kwalifikowalność wydatków
Program Sąsiedztwa INTERREG III A/Tacis CBC Polska - Białoruś – Ukraina 2004-2006	Podręcznik Beneficjenta, Program Operacyjny, Uzupełnienie Programu, Wytyczne Kwalifikowalności EFRR
Program Inicjatywy Wspólnotowej INTERREG III A Rzeczpospolita Polska (Województwo Lubuskie) - Kraj Związkowy Brandenburgia 2000-2006	Podręcznik Beneficjenta, Program Operacyjny, Uzupełnienie Programu, Wytyczne Kwalifikowalności EFRR
Program Inicjatywy Wspólnotowej EQUAL	Program operacyjny - Program Inicjatywy Wspólnotowej EQUAL dla Polski 2004-2006 INFORMATOR DLA WNIOSKODAWCY

Podsumowanie

Zakres i sposób udokumentowania procedur naboru i oceny wniosków przez krajowe f.o.ś. odbiega od standardów obowiązujących w przypadku programów pomocy zagranicznej. Ze względu na brak pełnej dostępności danych historycznych trudno jest ocenić zmiany w systemie oceny projektów przez f.o.ś.. Natomiast niejawni i wewnętrzny charakter *Kart oceny projektów* (tam, gdzie one występują) nie zapewnia wnioskodawcom pełnej informacji o procedurach selekcji projektów. Wymiar merytoryczny i metodyczny oceny poddany zostanie analizie w dalszej części opracowania.

3.4. Zakres wsparcia i rodzaje wspieranych projektów

Programy pomocowe określają, jakiego rodzaju projekty i przedsięwzięcia podlegają wsparciu. To determinuje zakres przedmiotowy składanych wniosków aplikacyjnych, a przez to dostępność pomocy dla różnego charakteru działań.

W przypadku polskich f.o.ś. informacja o zakresie wsparcia zawarta jest w *Zasadach*. W przypadku działań z zakresu edukacji ekologicznej, trudno jest znaleźć w *Zasadach* doprecyzowanie określenia edukacja ekologiczna. Najczęściej samo zagadnienie edukacji ekologicznej staje się przedmiotem dotacji f.o.ś., bez uszczegóławiania jej zakresu. W przypadku niektórych f.o.ś. *Zasady* dostarczają dokładniejszych informacji na temat przedmiotu projektów z zakresu edukacji ekologicznej. I tak:

- Załącznik Nr 1 do Zasad na 2007 rok WFOŚiGW w Rzeszowie, doprecyzowuje przedmiot dotacji na edukację ekologiczną, kierując je na:
  - o rozwój bazy edukacji ekologicznej,
  - o organizację konkursów, olimpiad itp. imprez upowszechniających wiedzę ekologiczną,
  - o publikację wydawnictw wspomagających edukację ekologiczną,
  - o organizację akcji upowszechniających wiedzę ekologiczną,
  - o organizację konferencji, seminariów i szkoleń specjalistów,
  - o zakup prasy dla szkół podstawowych, gimnazjalnych, ponadgimnazjalnych, wyższych i dla bibliotek pedagogicznych z ich filiami oraz uzupełnienia zasobów bibliotecznych przez te biblioteki.
- Specjalny Regulamin, stanowiący Załącznik do Uchwały Rady Nadzorczej WFOŚiGW w Olsztynie Nr 158/2006 z dnia 19-12-2006r. w ramach Programu „Wspieranie realizacji programów edukacyjnych w

zakresie aktywnej edukacji ekologicznej oraz w ramach kampanii informacyjno-promocyjnych” przewiduje:

- o wspieranie działań edukacyjnych na terenie województwa warmińsko-mazurskiego,
  - o wspieranie konferencji, seminariów, wyjazdów studyjnych istotnych dla spraw ochrony środowiska,
  - o doposażenie w sprzęt multimedialny niezbędny do prowadzenia zajęć z zakresu edukacji ekologicznej,
  - o modernizację istniejących i budowę nowych ścieżek przyrodniczych w ramach prowadzenia aktywnej edukacji ekologicznej,
  - o uporządkowanie ruchu turystycznego zmniejszające presję na przyrodę oraz udostępnienie terenu przyrody parków krajobrazowych w celu ochrony środowiska naturalnego.
- *Kryteria wyboru przedsięwzięć finansowanych ze środków Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Opolu (Załącznik do Uchwały Rady Nadzorczej Nr 33/2001 z dnia 29 listopada 2001 r.)* określają następujące rodzaje projektów z zakresu edukacji ekologicznej:
- o Realizacja programów edukacyjnych (w tym aktywnej edukacji ekologicznej, kampanii informacyjno-prasowej, audycji radiowych i telewizyjnych).
  - o Upowszechnienie wiedzy ekologicznej (konkursy i olimpiady).
  - o Seminaria, konferencje, prelekcje i wykłady.
  - o Wydawnictwa i publikacje.
  - o Rozwój bazy edukacyjnej i wspieranie programów edukacyjnych realizowanych przez parki krajobrazowe, w tym doposażenie w sprzęt i pomoce dydaktyczne.

W przypadku WFOŚiGW Warszawie uszczegółowienie „Zasad...” dostarczają Uchwały Rady Nadzorczej. I tak np.: Rada Nadzorcza WFOŚiGW w Warszawie corocznie Uchwałą określa plan działalności funduszu na dany rok, będący punktem odniesienia przy ocenie merytorycznej zadań. W zakresie edukacji ekologicznej określa on następujące preferencje:

- wspieranie działalności regionalnych i lokalnych centrów edukacji ekologicznej oraz pozarządowych organizacji ekologicznych w zakresie wyposażenia dydaktycznego i realizacji programów edukacyjnych,
- wspieranie lokalnych inicjatyw jednostek samorządowych w działaniach propagujących działania na rzecz ochrony środowiska,
- budowa, modernizacja oraz wyposażenie baz edukacyjno-turystycznych i dydaktycznych, Kampinoskiego Parku Narodowego, parków krajobrazowych oraz nadleśnictw,
- doposażenie w pomoce naukowe i sprzęt niezbędny w realizacji programów dydaktycznych,
- wspieranie realizacji konkursów upowszechniających wiedzę ekologiczną,
- wspieranie inicjatyw połączonych z pogłębianiem wiedzy i wrażliwości ekologicznej.

Tak jak zostało to już nadmienione w podrozdziale 3.2.w przypadku programów pomocy zagranicznej edukacja ekologiczna rzadko jest bezpośrednim obszarem wsparcia. Zazwyczaj jest ona jednym z priorytetów, czy też możliwych rodzajów projektów. Nie zmienia to faktu, że zasada zrównoważonego rozwoju jest horyzontalną zasadą funduszy europejskich i każde wydawane Euro jest przez ten pryzmat analizowane.

Analizowane dokumenty programowe konkursów dotacyjnych zawierały specjalny rozdział określający rodzaje i przedmiot projektów kwalifikujących się do wsparcia. Dostarczały szczegółowych informacji na temat kwalifikujących się działań oraz preferowanej tematyki i specyfiki projektów. Poniżej przedstawiono wyciąg z dokumentów programowych charakteryzujących wspierane przedsięwzięcia z szeroko pojętego zakresu edukacji ekologicznej i ochrony środowiska.

Forma pomocy	Przedmiot wspieranych projektów
Fundusz Inicjatyw Obywatelskich	Lokalne programy edukacji ekologicznej – przenoszenie na grunt lokalny zasad zrównoważonego rozwoju, edukacja i promocja w zakresie zrównoważonego rozwoju i ekologii,
Program Phare ACCESS 2000	<ul style="list-style-type: none"> – podnoszenie poziomu wiedzy ogółu społeczeństwa, – podnoszenie poziomu wiedzy w zakresie ochrony wód i przyrody, – zagadnienia związane z czystością powietrza, – gospodarka odpadami i ograniczanie zanieczyszczeń przemysłowych, – ochrona zwierząt i ich praw, – kwestie dotyczące energii i transportu, – kwestie dotyczące skutków industrializacji i rozwoju cywilizacyjnego;
Narodowy Program Polski 2001 Fundusz Małych Projektów Polska Granica Wschodnia Phare 2001 Linia Budżetowa PL0103.07	Projekty koncentrujące się na konkretnych problemach środowiska naturalnego regionu, takie jak projektowanie badań, ocena problemów, szkolenie organizowane na przykład dla leśniczych, działania mające na celu podniesienie świadomości ekologicznej ludności itd., rozwiązywanie problemów dotyczących wspólnych zasobów naturalnych, jak na przykład zanieczyszczenie Bugu, zagadnienia parków narodowych po obu stronach granicy.
Program Współpracy Region Morza Bałtyckiego 2003 Fundusz Małych Projektów (SPF) Phare 2003	Opracowywanie studiów, ocena zagrożeń ekologicznych, szkolenia ekologiczne np. dla pracowników służb leśnych; działania podnoszące świadomość społeczeństwa o istnieniu problemów związanych ze stanem środowiska
Phare 2003 Narodowy Program dla Polski 2003 Fundusz Małych Projektów Linia Budżetowa 2003/005- 710.06.02	Projekty skoncentrowane na specyficznych potrzebach ochrony środowiska w regionie, takich jak opracowywanie projektów studiów, ocena problemów, szkolenia ekologiczne i tym podobne; działania podnoszące świadomość społeczeństwa o istnieniu problemów związanych ze środowiskiem, zarządzanie wspólnymi problemami takimi jak skażenie rzek czy parki narodowe w rejonie przygranicznym.
Zintegrowany Program Operacyjny Rozwoju Regionalnego DZIAŁANIE 2.1.	<ul style="list-style-type: none"> – Szkolenia dla pracujących osób dorosłych zgłaszających z własnej inicjatywy chęć podwyższania lub dostosowywania kwalifikacji zawodowych do potrzeb rynku pracy, w tym w zakresie języków obcych oraz wykorzystania technik informacyjnych i komunikacyjnych (ICT). – Szkolenia podwyższające kwalifikacje doradców rolniczych. – Szkolenia dla rolników i domowników w zakresie podejmowania dodatkowej działalności zbliżonej do rolnictwa. – Usługi doradcze dla rolników i domowników w zakresie podejmowania dodatkowej działalności zbliżonej do rolnictwa.
Program Sąsiedztwa INTERREG III A/Tacis CBC Polska - Białoruś – Ukraina 2004-2006	Opracowanie instrumentów dla zarządzania w terenie i ochrony krajobrazu; studia i strategie dotyczące ochrony środowiska, działania marketingowe i szkoleniowe odpowiadające temu działaniu;
Program Inicjatywy Wspólnotowej INTERREG III A Rzeczpospolita Polska (Województwo Lubuskie) - Kraj Związkowy Brandenburgia 2000-2006	<ul style="list-style-type: none"> – innowacyjne działania na rzecz transgranicznej ochrony środowiska wraz z działaniami szkoleniowymi, – wspieranie koncepcji integrujących działania na rzecz zmniejszania obciążeń środowiska z planowaniem transportowym, miejskim, przestrzennym i energetycznym, – działania na rzecz transgranicznego scharakteryzowania obszarów

	<p>emisji zanieczyszczeń / opracowywania dokumentów będących podstawą do konkretnych działań na rzecz wypełniania norm UE,</p> <ul style="list-style-type: none"> – projekty z zakresu polsko-niemieckiej wymiany doświadczeń w obszarze przywrócenia normalnego stanu gospodarki wodnej na terenach byłej eksploatacji górniczej, – działania na rzecz powstania transgranicznych koncepcji przedsięwzięć z zakresu obszarów problemowych (zdegradowanych) i odnowy terenów po nieczynnych kopalniach węgla brunatnego, – przedsięwzięcia na rzecz zwiększania świadomości ekologicznej na terenie pogranicza polsko-niemieckiego, – inwestycje z zakresu budowy oczyszczalni ścieków, wodociągów i systemów odprowadzania ścieków o zasięgu transgranicznym, w szczególności w zakresie zdecentralizowanego oczyszczania ścieków w gminach liczących do 2000 mieszkańców, jak również modelowych działań transgranicznych z zakresu odprowadzania i oczyszczania ścieków, – wspieranie flankujących transgranicznych działań na rzecz zatrudnienia.
<p>Program Inicjatywy Wspólnotowej EQUAL</p>	<p>Temat A: Ułatwianie wchodzenia i powrotu na rynek pracy osobom mającym trudności z integracją lub reintegracją celem promowania rynku pracy otwartego dla wszystkich</p> <p>Temat D: Wzmocnienie krajowej gospodarki społecznej (trzeciego sektora), a w szczególności usług na rzecz społeczności lokalnych, z akcentem na podnoszenie jakości miejsc pracy</p> <p>Temat F: Wspieranie zdolności dostosowania się firm i pracowników do strukturalnych zmian gospodarczych oraz wspieranie wykorzystania technologii informacyjnych i innych nowych technologii</p> <p>Temat G: Godzenie życia rodzinnego i zawodowego oraz ponowna integracja kobiet i mężczyzn, którzy opuścili rynek pracy, poprzez rozwój bardziej elastycznych i efektywnych form organizacji pracy oraz działań towarzyszących.</p> <p>Temat I: Wsparcie integracji społecznej i zawodowej osób ubiegających się o status uchodźcy</p>

Podsumowanie

Zakres wsparcia projektów edukacyjnych ze środków f.o.ś. nie jest sprecyzowany. Dokumenty oficjalne posługują się samym tylko określeniem „edukacja ekologiczna”, bez określenia szczegółowego zakresu oraz rodzajów wspieranych projektów. W przypadku programów pomocowych UE zakres i przedmiot projektów jest określony w sposób bardzo szczegółowy, co nie pozostawia wnioskodawcom większych wątpliwości, a wręcz jest inspiracją w procesie generowania projektów.

3.5. Beneficjenci

Każdy program pomocowy w sposób mniej lub bardziej szczegółowy określa krąg podmiotów uprawnionych do otrzymania wsparcia. Często też określa rodzaje, czy też cech podmiotowe wnioskodawców, którzy nie mogą ubiegać się o dotację.

W przypadku f.o.ś. występują dwa sposoby określenia kręgu beneficjentów dotacji. Jednym jest enumeratywne wyliczenie kategorii podmiotów kwalifikujących się do wsparcia, a drugim przyjęcie kryterium przedmiotowego i celowościowego projektu, bez konkretyzowania kategorii beneficjentów. Sposoby identyfikacji i zakres podmiotowy beneficjentów poszczególnych f.o.ś. nie zmienił się znacząco w analizowanym okresie. Poniżej przedstawiono wyciąg z *Zasad* na 2006 rok prezentujący kategorie beneficjentów poszczególnych funduszy.

WFOŚiGW	Kategorie beneficjentów w 2006 roku
Kraków	<ul style="list-style-type: none"> – jednostki samorządu terytorialnego – jednostki naukowo - badawcze, państwowe szkoły wyższe – organizacje społeczne (w tym stowarzyszenia) oraz fundacje, których celem statutowym jest ochrona środowiska – wydawcy publikacji propagujących działania proekologiczne lub służące edukacji ekologicznej w sposób niekomercyjny, – osoby prawne działające w sposób niekomercyjny i realizujące zadania z zakresu edukacji ekologicznej w sposób niekomercyjny
Szczecin	<ul style="list-style-type: none"> – samorzady terytorialne, – celowe związki oraz stowarzyszenia jednostek samorządu terytorialnego, – komunalne jednostki organizacyjne, – podmioty mające status organizacji pożytku publicznego, – inne jednostki organizacyjne, jeżeli dofinansowanie przez Wojewódzki Fundusz związane jest z prowadzoną przez nie działalnością w zakresie: <ul style="list-style-type: none"> o udzielania świadczeń zdrowotnych, promocji zdrowia i leczenia uzdrowiskowego, o systemu oświaty, szkolnictwa wyższego i nauki, o kultury, o pomocy społecznej.
Poznań	<ul style="list-style-type: none"> – samorządowe osoby prawne, – podmioty prawne związków wyznaniowych, – podmioty mające status organizacji pożytku publicznego – państwowe lub samorządowe instytucje służby zdrowia, opieki społecznej, oświaty, kultury, kultury fizycznej i turystyki
Olsztyn	<ul style="list-style-type: none"> – Centra Edukacji Ekologicznej, Ośrodki Edukacji Ekologicznej, Zielone Szkoły, – jednostki samorządu terytorialnego i ich jednostki organizacyjne, – jednostki administracji publicznej i ich jednostki organizacyjne, – organy założycielskie jednostek naukowych, uczelni wyższych, szkół, – organizacje pozarządowe działające na rzecz ochrony środowiska naturalnego, – instytucje szkoleniowe, – jednostki organizacyjne Lasów Państwowych, – spółki prawa handlowego oraz osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą, zgodną z celami Programu.
Katowice	Kryterium celu i przedmiotu projektu
Kielce	<ul style="list-style-type: none"> – państwowe, wojewódzkie i powiatowe jednostki budżetowe, – jednostki administracji rządowej, – jednostki administracji wojewódzkiej, – jednostki publicznej służby zdrowia, – stowarzyszenia, – inne podmioty posiadające osobowość prawną, których podstawowy przedmiot działalności dotyczy prof. ilaktyki zdrowotnej i pomocy społecznej.
Gdańsk	podmioty sektora finansów publicznych lub organizacje pożytku publicznego.
Białystok	<ul style="list-style-type: none"> – osoby prawne, – jednostki organizacyjne nie posiadające osobowości prawnej, – osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą, – upoważnione jednostki organizacyjne administracji publicznej nie posiadające osobowości prawnej.
Rzeszów	<ul style="list-style-type: none"> – jednostki organizacyjne ustawowo powołane do działalności związanej z ochroną środowiska oraz jednostki badawczo-rozwojowe i szkoły wyższe, – organizacje ekologiczne, w tym stowarzyszenia i fundacje, których celem statutowym jest edukacja ekologiczna lub ochrona środowiska, a siedzibą zarządu lub oddziału realizującego zadanie znajduje się na terenie województwa podkarpackiego, – media i wydawnictwa, – inne podmioty, które mogą wykazać się wcześniejszą realizacją zadań z zakresu edukacji ekologicznej.
Opole	Nie określono kręgu podmiotowego – obowiązuje kryterium przedmiotu projektu.

Warszawa	<ul style="list-style-type: none"> - osoby fizyczne, - osoby prawne, - jednostki organizacyjne administracji publicznej, nieposiadające osobowości prawnej, na podstawie pełnomocnictw udzielonych przez właściwe organy administracji, - związki celowe osób określonych pod literą a) i b).
Łódź	podmioty realizujące zadania proekologiczne, a w szczególności jednostki samorządu terytorialnego.
Zielona Góra	<ul style="list-style-type: none"> - jednostki samorządu terytorialnego, - jednostki budżetowe, - organizacje pozarządowe - jednostki badawczo-rozwojowe i uczelnie.
Toruń	Kryterium celu działalności organizacji i projektu, bez określenia dopuszczalnej formy prawnej
Wrocław	<ul style="list-style-type: none"> - jednostki samorządu terytorialnego i ich związki oraz ich stowarzyszenia, - jednostki budżetu państwa, - publiczne zakłady opieki zdrowotnej, - nie prowadzące działalności gospodarczej stowarzyszenia, związki wyznaniowe, fundacje, inne jednostki o charakterze opiekuńczo – wychowawczym, kultury fizycznej, oświatowym, kulturalnym i badawczym. - W 2006 roku również pozostałe podmioty mogły ubiegać się o dotacje na zadania z zakresu edukacji ekologicznej.
Lublin	Brak kryterium podmiotowego
NFOŚiGW	Brak kryterium podmiotowego

Jak widać z powyższego zestawienia 6 jednostek stosuje kryterium przedmiotowe, dla określenia kręgu potencjalnych beneficjentów dotacji. W przypadku pozostałych f.o.ś. informacja na temat kategorii beneficjentów jest bardzo krótka i sprowadza się do wyliczenia kategorii uprawnionych podmiotów. Natomiast w przypadku funduszy europejskich mamy do czynienia z bardziej szczegółowym podejściem do grupy beneficjentów. *Wytyczne dla wnioskodawców* nie tylko zawierają listę podmiotów uprawnionych do ubiegania się o dotacje, lecz również stawiają im konkretne wymagania w zakresie lokalizacji geograficznej, doświadczenia, sposobu i zakresu zaangażowania w proces realizacji projektu, sytuacji finansowej etc.

Forma pomocy	Kategorie beneficjentów
Fundusz Inicjatyw Obywatelskich	<ul style="list-style-type: none"> - organizacje pozarządowe, których definicje podaje art. 3 ust. 2 ustawy z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie, - kościelne osoby prawne i jednostki organizacyjne, których definicje podaje art. 3 ust. 3 pkt. 1 ustawy o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie.
Program Phare ACCESS 2000	<ul style="list-style-type: none"> - fundacje, z wyłączeniem fundacji Skarbu Państwa, - stowarzyszenia, w tym stowarzyszenia gmin/powiatów, - związki zawodowe, - izby gospodarcze, - organizacje pracodawców, - dobrowolne zrzeszenia istniejące na mocy ustawy (PCK, Caritas).
Narodowy Program Polski 2001 Fundusz Małych Projektów Polska Granica Wschodnia Phare 2001 Linia Budżetowa PL0103.07	<p>Wnioskodawca musi:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Mieć charakter niedochodowy; - Posiadać siedzibę lub oddział* na terenie polskiej części Euroregionu Niemen (<i>zasięg terytorialny Euroregionu Załącznik III</i>); - Być bezpośrednio odpowiedzialnym za przygotowanie i zarządzanie projektem, nie występować jako pośrednik; - Posiadać stabilne i wystarczające źródło finansowania zapewniające kontynuację po zakończeniu projektu oraz - jeśli to niezbędne - być w stanie wesprzeć ją finansowo; - Posiadać doświadczenie i przedstawić swoje możliwości w zakresie

	<p>zarządzania odpowiadające rozmiarom projektu złożonego do udzielenia grantu.</p> <p>Przykładowe kwalifikujące się organizacje:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Władze samorządowe w regionie przygranicznym, - Społeczne organizacje gminne, powiatowe, wojewódzkie; - Związki i stowarzyszenia międzygminne; - Izby Handlowe; - Organizacje zawodowe; - Organizacje pozarządowe, etc.
Program Współpracy Region Morza Bałtyckiego 2003 Fundusz Małych Projektów (SPF) Phare 2003	<p>Przykładowe kwalifikujące się organizacje:</p> <ul style="list-style-type: none"> - publiczne władze w regionie przygranicznym, - lokalne i regionalne organizacje publiczne, - inicjatywy podejmowane w ramach współpracy między-miejskiej i między-gminnej, - izby handlowe, organizacje zawodowe, organizacje pozarządowe, etc.
Phare 2003 Narodowy Program dla Polski 2003 Fundusz Małych Projektów Linia Budżetowa 2003/005- 710.06.02	<ul style="list-style-type: none"> - Publiczne władze w regionie przygranicznym, - Lokalne i regionalne organizacje publiczne, - Związki i stowarzyszenia między- miejskie/ między- gminne, - Izby Handlowe, - Organizacje zawodowe, - Organizacje pozarządowe (<i>stowarzyszenia, fundacje etc.</i>) etc.
Zintegrowany Program Operacyjny Rozwoju Regionalnego Działanie 2.1.	<ul style="list-style-type: none"> - Jednostki samorządu terytorialnego - Związki, porozumienia i stowarzyszenia jednostek samorządu terytorialnego (gmin i powiatów). - Jednostki organizacyjne podległe wojewodzie (w tym ośrodki doradztwa rolniczego) oraz ministrowi właściwemu do spraw rozwoju wsi (Centrum Doradztwa Rolniczego z siedzibą w Brwinowie), wykonujące zadania w zakresie wsparcia dla rolników i domowników zainteresowanych podjęciem dodatkowej działalności zbliżonej do rolnictwa oraz dla doradców rolniczych. - Szkoły wyższe. - Szkoły ponadgimnazjalne - Placówki prowadzące kształcenie ustawiczne w formach pozaszkolnych. - Organizacje pozarządowe mające w zadaniach statutowych promocję i wspomaganie edukacji. - Samorządy gospodarcze i zawodowe. - Jednostki naukowe. - Poradnie psychologiczno - pedagogiczne - Instytucje rynku pracy - Wojewódzkie Urzędy Statystyczne. - partnerstwa podmiotów wymienionych powyżej
Program Sąsiedztwa INTERREG III A/Tacis CBC Polska - Białoruś – Ukraina 2004-2006	<p>jednostki samorządu terytorialnego wszystkich szczebli; organizacje utworzone przez jednostki samorządu terytorialnego w celu świadczenia określonych usług publicznych; osoby prawne działające z udziałem jednostki samorządu bądź we własnym imieniu; regionalni i lokalni reprezentanci administracji rządowej odpowiedzialni za wykonywanie zadań na szczeblu regionalnym/lokalnym; organizacje państwowe odpowiadające w imieniu regionalnych/lokalnych jednostek za wykonywanie zadań publicznych na poziomie regionalnym/lokalnym; organizacje pozarządowe o działalności non profit; stowarzyszenia i fundacje; parki narodowe i krajobrazowe; Zarządy Lasów Państwowych; izby gospodarcze; szkoły, uniwersytety i instytucje edukacyjne; urzędy pracy; organizacje turystyczne; instytucje naukowo-badawcze i</p>

	kulturalne; kościoły i związki wyznaniowe; Zarząd Dróg Publicznych; Zarząd Przejść Granicznych; służby ratunkowe;
Program Inicjatywy Wspólnotowej INTERREG III A Rzeczpospolita Polska (Województwo Lubuskie) - Kraj Związkowy Brandenburgia 2000-2006	jednostki samorządu terytorialnego oraz stowarzyszenia, związki i porozumienia tych jednostek, organy i instytucje administracji publicznej, organizacje pozarządowe (w tym organizacje pożytku publicznego), osoby prawne i jednostki prowadzące działalność użyteczności publicznej, samorząd gospodarczy, zawodowy, zakłady komunalne, Regionalna Dyrekcja Lasów Państwowych
Program Inicjatywy Wspólnotowej EQUAL	Partnerstwa na rzecz rozwoju reprezentujące sektor prywatny i pozarządowy.

Podsumowanie

Krajowe f.o.ś. w szeroki sposób określają krąg podmiotów uprawnionych do ubiegania się o dotacje na edukację ekologiczną. Ten ogólny sposób wskazuje na ich większą elastyczność i *de facto* szerszy krąg beneficjentów niż ma to miejsce w przypadku funduszy europejskich, które w sposób bardzo dokładny, ale zarazem i restrykcyjny, reglamentują prawo do ubiegania się o dotacje. Należy uznać, że krajowe f.o.ś. stawiają niższe bariery wejścia organizacjom pozarządowym, niż ma to miejsce w przypadku funduszy pomocowych UE.

3.6. Kwalifikowalność kosztów

Koszty kwalifikowalne, to takie wydatki w projekcie, które podlegają dofinansowaniu, czy zwrotowi. Ich zakres decyduje o tym, czy pomoc jest „przyjazna” beneficjentowi, czy nie. Szczególnie chodzi tu, o koszty osobowe, ogólne, administracyjne, których wysokość i kwalifikowalność często przesądza o tym, czy organizacja złoży wniosek, czy nie. Natomiast koszty niekwalifikowalne, to te które nie podlegają dofinansowaniu, czy zwrotowi. Im większy ich zakres, tym pomoc staje się mniej atrakcyjna, co w sytuacji słabej sytuacji finansowej polskiego sektora pozarządowego jest kluczowym czynnikiem decyzyjnym, co do ubiegania się o dotację.

3.6.1. Koszty kwalifikowalne w projektach europejskich

Ze względu na to, że pomoc europejska pochodzi bezpośrednio z budżetu Wspólnoty Europejskiej dla jej dystrybucji kluczowe znaczenia nabiera zakres refundowanych wydatków. Wydatki uznawane są za kwalifikowalne jeżeli:

- zostały faktycznie poniesione w ramach projektu realizowanego z odpowiedniego funduszu strukturalnego;
- są niezbędne dla realizacji projektu;
- są racjonalne;
- są rzetelnie udokumentowane i możliwe do zweryfikowania;
- są spójne z obowiązującymi przepisami.

Zagadnienie kwalifikowalności wydatków jest tak ważne, że regulują je najwyższej rangi akty prawa wspólnotowego pochodnego, a zapisy z tym związane znajdują się w programach operacyjnych, ich uzupełnieniach oraz wytycznych dla wnioskodawców. W ostatnim przypadku beneficjent otrzymuje kompleksowe informacje na temat jakiego rodzaju wydatki ponoszone w ramach projektu będą dofinansowane. Należy zaznaczyć, że poszczególne Programy Operacyjne finansowane nawet przez ten

sam fundusz różni się na poziomie szczegółowych rozwiązań w zakresie kwalifikowalności kosztów. Dlatego zagadnienie kwalifikowalności zawsze jest rozpatrywane indywidualnie projektów kontekście konkretnych projektów ubiegających się o dofinansowanie w ramach określonej formy pomocy. Poniżej zaprezentowano wyciąg z dokumentów programowych pomocy europejskiej w zakresie wydatków kwalifikowalnych.

Forma pomocy	Kategorie kosztów kwalifikowanych
Fundusz Inicjatyw Obywatelskich	<ul style="list-style-type: none"> - Koszty osobowe administracji i obsługi projektu – do wysokości 10% wartości dotacji; - Koszty osobowe merytoryczne (Koszty związane z uczestnictwem bezpośrednich adresatów projektu) - Koszty funkcjonowania organizacji związane z realizacją projektu do wysokości 10% wartości dotacji; - Koszty wyposażenia związane z realizacją zadania nie więcej niż do wysokości 5% wartości dotacji; - Koszty adaptacji pomieszczeń dla celów realizacji zadania – do wysokości 5% wartości dotacji, - Wyjazdy służbowe osób zaangażowanych w realizację projektu - Wydatki związane z działaniami promocyjnymi projektu do wysokości 5% dotacji, - Pozostałe
Program Phare ACCESS 2000	<p>Koszty merytoryczne, bezpośrednio związane z realizacją projektu:</p> <ul style="list-style-type: none"> - wynagrodzenie pracowników wyznaczonych do realizacji projektu uwzględniające obowiązkowe narzuty na płace, - koszty wyjazdów służbowych pracowników uczestniczących w projekcie, - koszty zakupu sprzętu (nowego lub używanego) oraz usług (transport, czynsz itp.), - koszty realizacji projektu wynikające ze specyfiki realizowanego projektu oraz wymogów umowy finansowej <p>Koszty ogólne, nie związane bezpośrednio z realizacją projektu, a niezbędne ze względu na obsługę administracyjną nie mogą przekraczać 7% całkowitych kosztów merytorycznych.</p>
Narodowy Program Polski 2001 Fundusz Małych Projektów Polska Granica Wschodnia Phare 2001 Linia Budżetowa PL0103.07	<ul style="list-style-type: none"> - koszty personelu realizującego projekt, odpowiadające aktualnym wynagrodzeniom wraz ze składkami na ubezpieczenia społeczne oraz innymi kosztami związanymi z wynagrodzeniem; - koszty podróży i diety dla zatrudnionych osób biorących udział w projekcie, - koszty zakupu wyposażenia (<i>nowego lub używanego</i>) oraz usług (<i>transport, wynajem etc.</i>), pod warunkiem, iż odpowiadają cenom rynkowym; - koszty artykułów konsumpcyjnych i dostaw; - podatki, z zastrzeżeniem Artykułu 14(4) Warunków Ogólnych; - wydatki podwykonawstwa lub poniesione przez partnera, środki będą wykorzystane tylko na terenie Polski - koszty wynikające bezpośrednio z postanowień umowy (rozpowszechnianie informacji, szczegółowa ocena projektu, tłumaczenia, powielanie, ubezpieczenia, szkolenia dla zaangażowanych w projekt etc.), w tym koszty obsługi finansowej (w szczególności koszty przelewów); - część kosztów stałych Beneficjenta (<i>do 7% kwalifikujących się wydatków</i>) stanowi kwalifikujące się koszty pośrednie. - rezerwa w wysokości nie przekraczającej 5% kwalifikujących się wydatków, która może zostać wykorzystana za zgodą Euroregionu.
Program Współpracy Region Morza Bałtyckiego 2003 Fundusz Małych Projektów (SPF) Phare 2003	<ul style="list-style-type: none"> - koszty personelu realizującego projekt, odpowiadające aktualnym wynagrodzeniom wraz ze składkami na ubezpieczenia społeczne oraz innymi kosztami związanymi z wynagrodzeniem; - koszty podróży i diety dla zatrudnionych osób biorących udział w projekcie, - koszty zakupu wyposażenia (<i>nowego lub używanego</i>) oraz usług

	<p>(transport, wynajem etc.), pod warunkiem, iż odpowiadają cenom rynkowym;</p> <ul style="list-style-type: none"> - koszty artykułów konsumpcyjnych i dostaw; - podatki, z zastrzeżeniem Artykułu 14(4) Warunków Ogólnych; - wydatki podwykonawstwa lub poniesione przez partnera, środki będą wykorzystane tylko na terenie Polski - koszty wynikające bezpośrednio z postanowień umowy (rozpowszechnianie informacji, szczegółowa ocena projektu, tłumaczenia, powielanie, ubezpieczenia, szkolenia dla zaangażowanych w projekt etc.), w tym koszty obsługi finansowej (w szczególności koszty przelewów); - część kosztów stałych Beneficjenta (do 7% kwalifikujących się wydatków) stanowi kwalifikujące się koszty pośrednie. - rezerwa w wysokości nie przekraczającej 5% kwalifikujących się wydatków, która może zostać wykorzystana za zgodą Euroregionu.
Phare 2003 Narodowy Program dla Polski 2003 Fundusz Małych Projektów Linia Budżetowa 2003/005- 710.06.02	<ul style="list-style-type: none"> - koszty personelu realizującego projekt, odpowiadające aktualnym wynagrodzeniom wraz ze składkami na ubezpieczenia społeczne oraz innymi kosztami związanymi z wynagrodzeniem; - koszty podróży i diety dla zatrudnionych osób biorących udział w projekcie, - koszty zakupu wyposażenia (nowego lub używanego) oraz usług (transport, wynajem etc.), pod warunkiem, iż odpowiadają cenom rynkowym; - koszty artykułów konsumpcyjnych i dostaw; - podatki, z zastrzeżeniem Artykułu 14(4) Warunków Ogólnych; - wydatki podwykonawstwa lub poniesione przez partnera, środki będą wykorzystane tylko na terenie Polski - koszty wynikające bezpośrednio z postanowień umowy (rozpowszechnianie informacji, szczegółowa ocena projektu, tłumaczenia, powielanie, ubezpieczenia, szkolenia dla zaangażowanych w projekt etc.), w tym koszty obsługi finansowej (w szczególności koszty przelewów); - część kosztów stałych Beneficjenta (do 7% kwalifikujących się wydatków) stanowi kwalifikujące się koszty pośrednie. - rezerwa w wysokości nie przekraczającej 5% kwalifikujących się wydatków, która może zostać wykorzystana za zgodą Euroregionu.
Zintegrowany Program Operacyjny Rozwoju Regionalnego DZIAŁANIE 2.1.	<ol style="list-style-type: none"> 1. Koszty personelu projektu 2. Koszty beneficjentów ostatecznych 3. Inne koszty: <ul style="list-style-type: none"> - Koszty usług księgowych. - Koszty amortyzacji sprzętu. - Koszty korzystania z pomieszczeń i ich utrzymania. - Koszty zakupu sprzętu np. komputerowego, biurowego. - Koszty leasingu. - Koszty przedsiębiorców uczestniczących w programie praktyk: - Koszty materiałów szkoleniowych - Koszty ubezpieczenia uczestników praktyk od następstw nieszczęśliwych wypadków. - Koszty związane z realizacją szkoleń zawodowych– zlecenie zadań. - Koszty audytu. - Koszty badań i analiz. - Koszty organizowania seminariów, spotkań, warsztatów mających na celu wzmocnienie współpracy w zakresie monitorowania rynku pracy w szczególności takie jak: - Koszty działań promocyjnych i informacyjnych. - VAT - Koszty administracyjne odnoszące się do projektu
Program Sąsiedztwa INTERREG III A/Tacis CBC Polska - Białoruś – Ukraina 2004-2006	<ul style="list-style-type: none"> - Koszty pracownicze; - Koszty podróży; - Wyposażenie;

	<ul style="list-style-type: none"> - Spotkania; - Promocja i marketing; - Szkolenia; - Usługi zewnętrzne; - Inne koszty związane bezpośrednio z projektem;
Program Inicjatywy Wspólnotowej INTERREG III A Rzeczpospolita Polska (Województwo Lubuskie) - Kraj Związkowy Brandenburgia 2000-2006	<ul style="list-style-type: none"> - nabycie niezabudowanej nieruchomości bezpośrednio związanej z celami projektu objętego wsparciem; - koszty związane z przygotowaniem i realizacją projektu (np. przeprowadzeniem procedury przetargowej), - koszt zatrudnienia osób niezbędnych do realizacji projektu - wkład rzeczowy (np. grunt, budynki, itd.) - koszty zakupu sprzętu (nowego i używanego) związanego z realizacją projektu, - koszty towarów konsumpcyjnych i dostaw związanych z realizacją projektu, - wydatki związane z podwykonawstwem jeśli specyfika projektu tego wymaga, - koszty bezpośrednio związane z wykonywaniem projektu (np. rozpowszechnianie informacji, tłumaczenia) w tym, nieodłącznie związane z projektem koszty finansowe (w uzasadnionych przypadkach koszty gwarancji finansowych), - koszty ogólne - podatek VAT, - koszt utrzymania projektu przez czas obowiązywania umowy z Instytucją Pośredniczącą, - koszty podróży oraz przewidziane prawem diety dla osób uczestniczących w realizacji projektu, - zakup taboru (np. autobusy).
Program Inicjatywy Wspólnotowej EQUAL	<ol style="list-style-type: none"> 1. Koszty personelu projektu 2. Koszty beneficjentów ostatecznych 3. Inne koszty: <ul style="list-style-type: none"> - <i>Koszty usług księgowych.</i> - <i>Koszty amortyzacji sprzętu.</i> - <i>Koszty korzystania z pomieszczeń i ich utrzymania.</i> - <i>Koszty zakupu sprzętu np. komputerowego, biurowego.</i> - <i>Koszty leasingu.</i> - <i>Koszty materiałów szkoleniowych</i> - <i>Koszty audytu.</i> - <i>Koszty badań i analiz.</i> - <i>Koszty organizowania seminariów, spotkań, warsztatów mających na celu wzmocnienie współpracy w zakresie monitorowania rynku pracy w szczególności takie jak:</i> - <i>Koszty działań promocyjnych i informacyjnych.</i> - VAT - <i>Koszty administracyjne odnoszące się do projektu</i>

3.6.2. Koszty kwalifikowalne do pomocy funduszy ochrony środowiska

W przypadku f.o.ś kwestia kwalifikowalności kosztów nie jest tak kompleksowo uregulowana jak w przypadku funduszy europejskich. Należy wręcz stwierdzić, że regulacja tej kwestii w dokumentach f.o.ś. jest incydentalna, a sposób ich określenia często nie jest jednoznaczny, a finalne zakwalifikowanie poszczególnych kategorii wydatków do dofinansowania często podlega negocjacji z władzami f.o.ś. Powszechną była praktyka określania kwalifikowalności kosztów przez pryzmat zadań podlegających dofinansowaniu, a nie konkretnych kategorii wydatków. Co w przypadku zadań z zakresu edukacji ekologicznej pozwala tylko na orientacyjne określenie zakresu kwalifikowalności działań i związanych z nimi

kosztów. Często zakres kwalifikowalności kosztów można było ocenić *a contrario* względem listy kosztów niekwalifikowalnych.

W badanym okresie tylko WFOŚiGW we Wrocławiu jako jedyny posługiwał się dokumentem pt. „Zasady uznawania kosztów i kalkulacji wartości zadań z zakresu edukacji ekologicznej”. Dokument ten do kosztów kwalifikowalnych zalicza:

- koszty sprzętu i pomocy dydaktycznych służących realizacji programu edukacyjnego;
- koszty infrastruktury edukacyjnej, w tym m.in.: koszty prac remontowo –adaptacyjnych w ośrodkach edukacyjnych; zakupu lub wykonania elementów infrastruktury edukacyjnej na ścieżkach dydaktycznych;
- koszty konferencji/seminariów, w tym m.in.: opracowanie i druk materiałów szkoleniowych i konferencyjnych, wynajem sal wraz z oprzyrządowaniem multimedialnym, w uzasadnionych przypadkach honoraria prelegentów (nie więcej niż 400 zł za przygotowanie i wygłoszenie referatu);
- koszty warsztatów i szkoleń, w tym zajęć terenowych i stacjonarnych, w tym m.in. koszty: opracowania i druku materiałów szkoleniowych, koszty przejazdów uczestników, wynajem sal wraz z oprzyrządowaniem multimedialnym, honoraria kadry szkoleniowej (nie więcej 70 zł/h);
- koszty wydawnicze (wydawnictwa standardowe i multimedialne), w tym m.in: honoraria autorskie za opracowanie merytoryczne wydawnictwa, koszty opracowania graficznego, koszty przygotowania i produkcji (wydania), koszty dystrybucji;
- koszty publikacji internetowych, w tym m.in.: zakup i utrzymanie domeny internetowej, zapewnienie dostępu do serwera internetowego (wynajmu serwera lub utrzymania łącza), opracowanie graficzne stron, opracowanie indywidualnych aplikacji internetowych, opracowanie merytoryczne tekstów, bieżąca aktualizacja;
- koszty audycji radiowych i telewizyjnych w tym m.in.: koszty produkcji i powielenie;
- koszty narzędzi informacyjno-edukacyjnych: w tym m.in: produkcja spotów telewizyjnych i radiowych, opracowanie, przygotowanie i druk materiałów informacyjnych (np.: billboardy, plakaty, banery, itp.);
- koszty wystaw i konkursów w tym m.in: nagrody w ramach konkursów edukacyjnych, wynajem sali wraz z oprzyrządowaniem na cele rozstrzygnięcia konkursu, koszty przygotowania i wykonania ekspozycji prac;
- koszty administracyjno-koordynacyjne wnioskodawcy bezpośrednio związane z realizacją zadania (lokal, koszty telekomunikacyjne, opłaty pocztowe, materiały biurowe). Maksymalne dofinansowanie kosztów administracyjno-koordynacyjne nie może być wyższe niż 20 % wysokości dotacji.

W przypadku pozostałych f.o.ś. nie zidentyfikowano dokumentów dotyczących bezpośrednio kategorii kosztów kwalifikowalnych.

3.6.3. Koszty niekwalifikowalne w projektach europejskich

Zagadnienie kosztów kwalifikowalnych jest wyczerpująco uregulowane w wytycznych dla wnioskodawców. Jakkolwiek poświęca się im mniej miejsca, to jednak trudno w ich przypadku o wątpliwości, ponieważ zwykle są one przeciwstawiane kosztom kwalifikowalnym, które posiadają szeroką i precyzyjną regulację.

Poniżej zaprezentowano wyciąg z dokumentów programowych pomocy europejskiej w zakresie wydatków niekwalifikowalnych.

Forma pomocy	Kategorie kosztów niekwalifikowanych
Fundusz Inicjatyw Obywatelskich	<ul style="list-style-type: none"> - zakup nieruchomości, - zakup środków trwałych - rezerwy na pokrycie przyszłych strat lub zobowiązań, - odsetki z tytułu niezapłaconych w terminie zobowiązań, - wydatki już finansowane z innych źródeł niż określone przez Wnioskodawcę, - nagrody, premie i inne formy bonifikaty rzeczowej lub finansowej.
Program Phare ACCESS 2000	<ul style="list-style-type: none"> - rezerwy na poczet przyszłych strat i zadłużenia, - zapłata należnych odsetek, - zakupy ziemi, budynków, lokali, chyba że są one konieczne ze względu na realizację projektu i nie przekraczają 20% całkowitych kosztów projektu, które mogą być finansowane w ramach dotacji, - zakupy sprzętu lub wyposażenia, chyba że są one konieczne ze względu na realizację projektu i nie przekraczają 20% całkowitych kosztów projektu, które mogą być finansowane w ramach dotacji, - wydatki na adaptacje i remonty, chyba że są one konieczne ze względu na realizację projektu i nie przekraczają 20% całkowitych kosztów projektu, które mogą być finansowane w ramach dotacji, - straty wynikające ze zmiany kursu walut, - cła i podatek VAT, - koszty badań, studiów oraz innych prac związanych z przygotowaniem i zgłoszeniem wniosku o dotację, - wkład rzeczowy, np. wykorzystanie materiałów i sprzętu, praca wolontariuszy. - wydatki poniesione poza krajami UE oraz krajami kandydującymi oraz koszty zakupu towarów i usług nie pochodzących z krajów Unii Europejskiej lub krajów objętych pomocą Phare, - wynagrodzenie i diety pracowników nie mających obywatelstwa państw członkowskich Unii Europejskiej lub państw kandydujących.
Narodowy Program Polski 2001 Fundusz Małych Projektów Polska Granica Wschodnia Phare 2001 Linia Budżetowa PL0103.07	<ul style="list-style-type: none"> - rezerwy na pokrycie przyszłych strat i długów; - odsetki; - zakup ziemi lub budynków; - ujemne różnice kursowe, bez szkody dla zapisu Artykułu 15(7) warunków ogólnych; - podatek VAT, opłaty celne i importowe naliczane w związku z zakupem towarów i usług lub importem towarów; - dostaw, pochodzących z nie kwalifikujących się krajów* - robót; - sprzęt, wyposażenie dla partnera zagranicznego; - koszty personelu zagranicznego przy realizacji działań, poza granicami Polski ; - koszty przygotowania opracowań lub innych działań przygotowawczych związanych z realizacją projektów (<i>podjętych przed podpisaniem umowy grantowej</i>); - wkład rzeczowy (<i>ziemia, nieruchomości, zarówno w części jak i w całości, trwałe dobra, nieodpłatne prace społeczne wykonywane indywidualnie lub przez firmę etc.</i>); -
Program Współpracy Region Morza Bałtyckiego 2003 Fundusz Małych Projektów (SPF) Phare 2003	<ul style="list-style-type: none"> • odsetki; • zakup gruntu lub budynków; • ujemne różnice kursowe; bez naruszania warunków Artykułu 15 (7) Warunków Ogólnych Umowy; • podatek od towarów i usług (VAT), opłaty celne i importowe naliczane w związku z zakupem towarów i usług lub importem

	<p>towarów;</p> <ul style="list-style-type: none"> • dostawy pochodzące z państw nie kwalifikujących się*; • roboty; • koszty przygotowania opracowań lub innych działań związanych z przygotowaniem projektu (podjętych przed podpisaniem Umowy Grantowej); • sprzęt dla partnera zagranicznego; • koszty zatrudnienia pracowników zagranicznych przy realizacji działań poza granicami Polski. • wkład rzeczowy (np. ziemia, nieruchomości zarówno w całości, jak i w części, trwałe dobra, materiały, nieodpłatne prace społeczne wykonywane indywidualnie lub przez firmę etc.);
<p>Phare 2003 Narodowy Program dla Polski 2003 Fundusz Małych Projektów Linia Budżetowa 2003/ 005-710.06.02</p>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ rezerwy na pokrycie przyszłych strat i długów; ▪ odsetki; ▪ pozycje uprzednio sfinansowane w ramach innych działań; ▪ zakup gruntu lub budynków; ▪ ujemne różnice kursowe; bez naruszania warunków Artykułu 15 (9) Warunków Ogólnych Umowy; ▪ podatek od dóbr i usług (VAT), ▪ opłaty celne i importowe naliczane w związku z zakupem towarów i usług lub importem towarów; ▪ roboty; ▪ koszty przygotowania opracowań lub innych działań przygotowawczych związanych z realizacją projektów (<i>podjętych przed podpisaniem umowy grantowej</i>); ▪ wkład rzeczowy (<i>np. ziemia, nieruchomości zarówno w całości, jak i w części, trwałe dobra, materiały, nieodpłatne prace społeczne wykonywane indywidualnie lub przez firmę etc.</i>); ▪ sprzęt dla partnera zagranicznego; ▪ dostawy pochodzące z państw nie kwalifikujących się; ▪ koszty zatrudnienia pracowników zagranicznych przy realizacji działań poza granicami Polski. ▪ nagrody finansowe lub inne wartościowe nagrody
<p>Zintegrowany Program Operacyjny Rozwoju Regionalnego DZIAŁANIE 2.1.</p>	<ul style="list-style-type: none"> – pożyczki i spłaty rat oraz odsetek, – koszty poniesione na przygotowanie wniosku, – koszty nie odnoszące się jednoznacznie do projektu, – koszty nieudokumentowane, – koszty prac zleconych obliczone jako procent od kosztów całkowitych, – koszty zakupu nieruchomości – inwestycje w maszyny i urządzenia, których wartość przekracza 10% ogólnych kosztów projektu, – koszty prac budowlanych, – koszty napraw sprzętu, – wydatki na zakup używanych maszyn i urządzeń, jeżeli wartość ich może być amortyzowana zgodnie z krajowymi przepisami, – odpisy amortyzacyjne dotyczące majątku zakupionego ze środków Wspólnoty lub krajowych środków publicznych, – mandaty, opłaty karne i koszty procesów sądowych.
<p>Program Sąsiedztwa INTERREG III A/Tacis CBC Polska - Białoruś – Ukraina 2004-2006</p>	<ul style="list-style-type: none"> – podatki i opłaty, w szczególności podatek VAT, z wyjątkiem sytuacji, kiedy jest on ostatecznie płacony przez partnerów projektu, lecz jest możliwy do odzyskania przez beneficjenta w całości lub części, – koszty poniesione poza kwalifikowanym okresem realizacji projektu, – wydatki rzeczywiście poniesione, sfinansowane uprzednio przez dotacje UE lub inne instytucje międzynarodowe lub narodowe, – opłaty za usługi leasingowe, pożyczki, sprzedaż na raty, koszty

	<p>amortyzacji, dekapitalizacji majątku zakupionego przy pomocy dotacji Komisji Europejskiej, wszelkie koszty co do zasady lub szczegółu dotyczące utrzymania zdolności finansowych i kapitałowych,</p> <ul style="list-style-type: none"> - koszty personelu, którego zadania w projekcie wynikają z realizacji zakresu obowiązków służbowych, statutowego zakresu działań organów administracji lub jednostek im podległych, a także koszty prowadzenia monitoringu i kontroli, - koszty prowadzenia działalności politycznej, - koszty obsługi kredytów lub pożyczek, odsetki, koszty transakcji finansowych, różnice kursowe walut i inne koszty związane z przepływami finansowymi, - koszty zamknięcia przedsiębiorstwa, - koszty związane z utratą dotychczasowej siedziby, - grzywny, kary pieniężne, koszty sądowe, - wydatki nadzwyczajne i nieprzewidziane, - długi i zobowiązania.
Program Inicjatywy Wspólnotowej INTERREG III A Rzeczpospolita Polska (Województwo Lubuskie) - Kraj Związkowy Brandenburgia 2000-2006	<ul style="list-style-type: none"> - koszty nieudokumentowane, - koszty nie związane bezpośrednio z projektem, - koszty związane z bieżącym funkcjonowaniem urzędów administracji państwowej lub samorządowej i wykonywaniem przez tę administrację jej ustawowych obowiązków, - koszty zakupu nieruchomości na potrzeby działania urzędów administracji państwowej lub samorządowej, - zakup sprzętu, komputerów niezbędnych do bieżącej pracy urzędu i wypełniania przez urząd jego ustawowych obowiązków, - mandaty, opłaty karne, koszty procesów sądowych. - koszty związane z ryzykiem kursowym - odpisy amortyzacyjne nieruchomości i sprzętu, których zakup został współfinansowany dotacją krajową lub refundowany z funduszy strukturalnych
Program Inicjatywy Wspólnotowej EQUAL	<ul style="list-style-type: none"> - pożyczki i spłaty rat oraz odsetek, - koszty poniesione na przygotowanie wniosku, - koszty nie odnoszące się jednoznacznie do projektu, - koszty nieudokumentowane, - koszty prac zleconych obliczone jako procent od kosztów całkowitych, - koszty zakupu nieruchomości - inwestycje w maszyny i urządzenia, których wartość przekracza 10% ogólnych kosztów projektu, - koszty prac budowlanych, - koszty napraw sprzętu, - wydatki na zakup używanych maszyn i urządzeń, jeżeli wartość ich może być amortyzowana zgodnie z krajowymi przepisami, - odpisy amortyzacyjne dotyczące majątku zakupionego ze środków Wspólnoty lub krajowych środków publicznych, - mandaty, opłaty karne i koszty procesów sądowych.

3.6.4. Koszty niekwalifikowalne do wsparcia ze środków funduszy ochrony środowiska

Jak wspomniano wcześniej kwestia kwalifikowalności wydatków nie jest precyzyjnie uregulowana w dokumentach f.o.ś. Jednak należy zaznaczyć, że częściej można napotkać regulacje dotyczące kosztów niekwalifikowalnych niż kwalifikowalnych. Chociaż też nie jest to powszechne. Jak również umiejscowienie uregulowań dotyczących kwalifikowalności w dokumentacji poszczególnych f.o.ś jest zróżnicowane. Poniżej przedstawiono rodzaje kosztów niekwalifikowalnych f.o.ś., które w badanym okresie udało się zidentyfikować.

WFOŚiGW	Kategorie kosztów niekwalifikowalnych
Białystok	<ul style="list-style-type: none"> - płace pracowników etatowych, - zakup środków trwałych, z wyjątkiem przeznaczonych bezpośrednio do realizacji zadania, - najem lub dzierżawę nieruchomości gruntowych lub lokalu, - koszty rozmów telefonicznych, faksów, poczty, - wyżywienie i noclegi, - koszty podróży.
Rzeszów	<p>Koszty <u>nie uwzględniane</u> przez Fundusz w harmonogramie rzeczowo-finansowym zadania:</p> <ul style="list-style-type: none"> - wynagrodzenia etatowe pracowników Wnioskodawcy i ich pochodne, - utrzymania biura, - połączenia telefoniczne i faksowe, dostęp do internetu, - umowy zlecenia i umowy o dzieło za opiekę nad dziećmi i młodzieżą, prace organizacyjne i porządkowe, - zakup i dzierżawa nieruchomości oraz gruntów, - wyżywienie, delegacje, noclegi, opłaty parkingowe, - zakup sprzętu AGD, - utworzenie i utrzymanie stron internetowych, nie służących wyłącznie do realizacji wnioskowanego zadania, - zajęcia rekreacyjne i rehabilitacyjne, - imprezy towarzyszące np. teatr, koncert, - indywidualne szkolenia i inne formy dokształcania - darowizny, - wolontariat. <p>Koszty <u>uwzględniane</u> przez Funduszu <u>wyłącznie w ramach udziału własnego</u> harmonogramu rzeczowo-finansowego zadania:</p> <ul style="list-style-type: none"> - transport do miejsc zakwaterowania, - ubezpieczenie, - umowy zlecenia i umowy o dzieło dla członków jury, wykładowców oraz za przygotowanie i prowadzenie zajęć ekologicznych realizowanych w ramach programów śródrocznych i wakacyjnych, - usługi pocztowe, - wstęp na basen, jazda konna (jeżeli uwzględnione zostały w programie ekologicznym).
Wrocław	<ul style="list-style-type: none"> - sponsorowanie indywidualnego uczestnictwa w działaniach edukacyjnych (warsztatach szkoleniowych, seminariach, konferencjach, kongresach, itp.),
Warszawa	<ul style="list-style-type: none"> - koszty eksploatacyjne, - płace pracowników - obsługa księgową, - wyżywienie, - noclegi, - przygotowanie projektów przedsięwzięć i zajęć dydaktycznych, - jednorazowe wydarzenia o ograniczonym zasięgu i krótkotrwałych efektach (happeningi, demonstracje, pikety), - wyposażenie niezwiązane z danym programem edukacyjnym.
Lublin	<ul style="list-style-type: none"> - płace pracowników etatowych, - honoraria i wynagrodzenia z tytułu umów zlecenia lub umowy o dzieło w ramach dotowanej jednostki, - zakup środków trwałych, z wyjątkiem przeznaczonych bezpośrednio do edukacji ekologicznej, - najem lub dzierżawę nieruchomości gruntowych lub lokalu, - koszty rozmów telefonicznych, faksów, poczty, - wyżywienie, noclegi i delegacje, - transport.

Jak widać z powyższego zestawienia katalog kosztów niekwalifikowanych dotyczy w głównej mierze kosztów bezpośrednich kosztów zarządzania projektem, a w szczególności kosztów osobowych oraz kosztów pośrednich związanych z realizacją projektu. Wyłączenie tych kategorii kosztów z dofinansowania ma bezpośredni związek z niewielkim zakresem przedmiotowym i wartością projektów z zakresu edukacji ekologicznej. Co pozwala dofinansować tylko te działania, które są bezpośrednio związane z osiągnięciem efektu ekologicznego projektu.

Podsumowanie

Zakres kwalifikowalności kosztów jest jednym z kluczowych czynników decydujących o atrakcyjności wsparcia dla beneficjentów. Szczególnie w przypadku organizacji pozarządowych zakres i wysokość kwalifikowalności wydatków osobowych, kosztów zarządzania projektem oraz kosztów pośrednich często decyduje o ubieganiu się o dotację lub nie. Również pozwala na pełniejsze osiągnięcie celów projektu i

założonych wskaźników efektów bezpośrednich i pośrednich. Usprawnia proces zarządzania projektem, zapewnia odpowiednią jakość procesów i działań.

Krajowe f.o.ś. ze względu na wielkość posiadanych środków oraz niewielką skalę projektów z zakresu edukacji ekologicznej dofinansowują wydatki bezpośrednio związane z osiągnięciem oczekiwanych efektów ekologicznych. Uchylają się natomiast przed współfinansowaniem kosztów zarządzania, a nawet reglamentują zakres dotowania kosztów osobowych, takich jak wykładowcy, czy eksperci.

Fundusze europejskie w sposób bardzo szczegółowy określają zasady i zakres kwalifikowalności wydatków, czego nie można powiedzieć o krajowych f.o.ś. Kwalifikowalność wydatków jest poddawana skrupulatnej kontroli u beneficjenta, ale ich szeroki zakres pozwala na włączenie do dofinansowania wszystkich kosztów bezpośrednio związanych i niezbędnych dla osiągnięcia celów projektu, w tym również osobowych, dostaw, robót usług oraz kosztów pośrednich. W tym zakresie fundusze europejskie oferują najbardziej atrakcyjne wsparcie dla realizacji projektów ekologicznych.

3.7. Wysokość i charakter dotacji

Wysokość dotacji to kluczowy aspekt pomocy. Jej odpowiednio wysoki udział w kosztach projektu często decyduje o jego realizacji. Im jest on mniejszy, tym mniejsze zainteresowanie pomocą. Podobnie charakter dotacji jako płatności zaliczkowej lub refundacji poniesionych i udokumentowanych wydatków ma bezpośredni wpływ na liczbę wnioskodawców.

3.7.1. Wysokość dotacji ze środków funduszy ochrony środowiska

Przedstawiona poniżej tabela przedstawia wysokości dotacji w poszczególnych f.o.ś. i ich zmiany na przestrzeni lat 2002-2006.

f.o.ś.	2002	2003	2004	2005	2006
Wielkość dotacji					
Kraków	– 60% – do 50 000 zł	– 60% – do 50 000 zł	– 60% – do 50 000 zł	– 60% – do 50 000 zł	– 60% – do 50 000 zł
Szczecin	50%	50%	50%	50%	50%
Poznań	50% z możliwością podwyższenia do 70%	50% z możliwością podwyższenia do 70%	50%	50%	70%
Olsztyn	80%	90%	90%	90%	90%
Katowice	Do 100%	Do 100%	Do 100%	Do 100%	Do 100%
Kielce	Do 100%	Do 100%	Do 100%	Do 100%	Do 100%
Gdańsk	– 50% W szczególnych przypadkach do 100%.	– 70% W szczególnych przypadkach do 100%.	– 80%, W szczególnych przypadkach do 100%.	– 80% W szczególnych przypadkach do 100%.	– 80% W szczególnych przypadkach do 100%.
Białystok	60% (90%)	60% (100%)	do 100%	do 100%	do 100%
Rzeszów	– 90% – do 50.000,00zł.	– 90% – do 50.000,00zł.	– 90% – do 50.000,00zł.	– 90% – do 50.000,00zł.	– 90% – do 50.000,00zł.
Opole	do 80%	do 80%	do 80%	do 80%	– 90%, – do 25 000 zł,
Warszawa	Min. 50%, a w szczególnych wypadkach do 100%	Min. 50%, a w szczególnych wypadkach do 100%	Min. 50%, a w szczególnych wypadkach do 100%	Min. 50%, a w szczególnych wypadkach do 100%	Min. 50%, a w szczególnych wypadkach do 100%

Łódź	50%	50% + możliwość obniżenia wkładu własnego do 20%, czyli 80% dofinansowania dla projektów o zasięgu wojewódzkim	40% dotacji, ale dla edukacji ekologicznej można zmniejszyć wkład własny do 20%	50% + możliwość obniżenia wkładu własnego do 20%, czyli 80% dofinansowania dla projektów o zasięgu wojewódzkim	80%
Zielona Góra	50%	50%	50%	50%	50%
Toruń	75%	75%	75%	95% lub 75%	90%
Wrocław	do 100%	do 100%	do 100%	do 100%	do 100%
Lublin	50%	50%	50%	50%	50%
NFOŚiGW	Określona w kryteriach poszczególnych konkursów i punktowana odwrotnie proporcjonalnie do udziału w kosztach zadania	Określona w kryteriach poszczególnych konkursów i punktowana odwrotnie proporcjonalnie do udziału w kosztach zadania	Określona w kryteriach poszczególnych konkursów i punktowana odwrotnie proporcjonalnie do udziału w kosztach zadania	Określona w kryteriach poszczególnych konkursów i punktowana odwrotnie proporcjonalnie do udziału w kosztach zadania	Określona w kryteriach poszczególnych konkursów i punktowana odwrotnie proporcjonalnie do udziału w kosztach zadania

Jak widać z powyższego zestawienia istnieje duża dowolność w określaniu poziomu dofinansowania projektów przez poszczególne f.o.ś. Jest to konsekwencją ich autonomii, dostępności środków finansowych oraz skali projektów. Poziom dofinansowania waha się od 50% do 100%, a czasami jest ruchomy, jak również może zależeć od wyników negocjacji z władzami właściwego f.o.ś.

3.7.2. Wysokość dotacji ze środków funduszy europejskich

Przedstawiona poniżej tabela przedstawia wysokość dotacji w programach europejskich.

Forma pomocy	Wysokość dotacji
Fundusz Inicjatyw Obywatelskich	1) Duże projekty a) wysokość wnioskowanej dotacji: <ul style="list-style-type: none"> od 25 tys. zł. do 250 tys. zł, b) udział środków własnych: <ul style="list-style-type: none"> dla projektów od 25 do 150 tys. zł: 10 % (wartości projektu) wkład własny finansowy, dla projektów powyżej 150 tys. zł: 20% (wartości projektu) wkład własny finansowy, 2) Małe projekty a) wysokość wnioskowanej dotacji: <ul style="list-style-type: none"> od 5 tys. zł do 25 tys. zł, b) udział środków własnych: <ul style="list-style-type: none"> 10% (wartości projektu) wkładu finansowego lub niefinansowego (zarówno własnego, jak i pozyskanego, tj. nieodpłatne usługi, zasoby rzeczowe lub osobowe zaangażowane w realizację projektu);
Program Phare ACCESS 2000	<ul style="list-style-type: none"> minimalna kwota dotacji: 3 000 euro maksymalna kwota dotacji: 50 000 euro Dotacja może pokrywać maksymalnie 90% całkowitych kosztów projektu. Pozostałe 10% środków musi być wniesione przez wnioskodawcę. Część wkładu własnego, ale nie więcej niż 50% jego wartości i nie więcej niż 5% całkowitych kosztów projektu może stanowić tzw. wkład rzeczowy.
Narodowy Program Polski 2001 Fundusz Małych Projektów Polska Granica Wschodnia Phare 2001 Linia Budżetowa PL0103.07	<ul style="list-style-type: none"> minimalna wartość : 3 000 EUR maksymalna wartość : 50 000 EUR Jednakże grant nie może być większy niż 75% wartości całego projektu
Program Współpracy Region Morza Bałtyckiego 2003 Fundusz Małych	<ul style="list-style-type: none"> Minimalna wartość: 20 000 € Maksymalna wartość: 50 000 €

Projektów (SPF) Phare 2003	Jednakże grant nie może być większy niż 80% wartości całego projektu
Phare 2003 Narodowy Program dla Polski 2003 Fundusz Małych Projektów Linia Budżetowa 2003/ 005-710.06.02	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Minimalna wartość dotacji: 5 000 EUR ▪ Maksymalna wartość dotacji: 50 000 EUR Jednakże grant nie może być większy niż 75% wartości całego projektu
Zintegrowany Program Operacyjny Rozwoju Regionalnego DZIAŁANIE 2.1.	75% EFS oraz do 25% Ministerstwo Rozwoju Regionalnego
Program Sąsiedztwa INTERREG III A/Tacis CBC Polska - Białoruś - Ukraina 2004-2006	75% EFRR + 10% MRR (w przypadku mikroprojektów)
Program Inicjatywy Wspólnotowej INTERREG III A Rzeczpospolita Polska (Województwo Lubuskie) - Kraj Związkowy Brandenburgia 2000-2006	Po polskiej i niemieckiej stronie następuje wsparcie w formie dotacji rozumianej jako wsparcie projektu w drodze finansowania udziałowego w wysokości do 75% łącznych kosztów kwalifikowanych.
Program Inicjatywy Wspólnotowej EQUAL	Do 100% wartości kosztów kwalifikowalnych

Wysokość dotacji ze środków pomocowych UE uzależniona jest od formy wsparcia oraz finansującego ją instrumentu, jak również ewentualnej dostępności dofinansowania ze środków budżetu państwa, które często jest połączone z pomocą europejską. Wysokość dofinansowania zmienia się równoległe ze zmianami w budżecie UE, które odzwierciedlają zmiany i ewolucję właściwych polityk wspólnotowych.

Podsumowanie

Jak widać z przedstawionych powyżej zestawień, tak w przypadku krajowych f.o.ś., jak i funduszy europejskich brak jest jednego wzorca i standardu w zakresie wielkości dofinansowania projektów. Fundusze są autonomiczne i swobodnie kształtują swoją politykę dotacyjną na poszczególne lata. Natomiast konkursy grantowe są determinowane z jednej strony zapisami odpowiednich dokumentów programowych, a z drugiej często możliwościami włączenia środków publicznych jako wkład krajowy, co może obniżyć minimalny wkład własny wnioskodawcy.

3.8. Procedura oceny i wyboru wniosków

Sposób, w jaki wnioski są oceniane, etapy oceny, podmioty zaangażowane w ten proces oraz organy decyzyjne to kluczowy element zarządzania pomocą ponieważ dotyczy procesu negocjacji i podejmowania decyzji o dofinansowaniu projektu. Sposób przebiegu procedur, jak również zakres ich skodyfikowania determinuje poziom obiektywizmu oraz społecznej akceptacji wyników oceny projektów.

3.8.1. Procedury oceny projektów przez f.o.ś.

Ze względu na skalę, liczbę i wielkość udzielanych dotacji na edukację ekologiczną procedury stosowane przez f.o.ś. w badanym okresie należy określić jako uproszczone w stosunku do tych stosowanych w przypadku projektów europejskich. Głównym czynnikiem w tym zakresie jest autonomia finansowa funduszy, chociaż należy wskazać na dalekie podobieństwa procedur i praktyki oceny wniosków przez f.o.ś.

W przypadku wszystkich badanych f.o.ś. podstawowymi dokumentami tworzącymi system oceny wniosków były i nadal są *Zasady* i *Kryteria*. Procedury oceny miały podobny przebieg. Złożony wniosek poddawany był przez pracowników f.o.ś. ocenie formalnej, a następnie poddawany był ocenie merytorycznej przeprowadzanej przez pryzmat kryteriów oceny. Następnym krokiem była rekomendacja Zarządowi lub –

rzadziej – Radzie Nadzorczej projektu do dofinansowania. Standardem były konkursy otwarte i przyjmowanie wniosków na bieżąco w cyklach rocznych, ze względu na roczny horyzont czasowy zarządzania budżetem f.o.ś.. Wnioski aplikacyjne były w swojej konstrukcji proste, często specjalnie stworzone na potrzeby udzielania dotacji na edukację ekologiczną. Prosta konstrukcja wniosków była również związana ze specyfiką, nieznacznym zakresem i relatywnie małym budżetem projektów z zakresu edukacji ekologicznej. Trudności w dostępie do dokumentów programowych i wdrożeniowych f.o.ś., które napotkał zespół projektowy wskazują na to, że z podobnymi problemami w dostępie do dokumentacji konkursowej borykali się beneficjenci. Najwięcej trudności sprawiało dotarcie do dokumentacji procedur oceny wniosków, wniosków postaci regulaminów, kart oceny oraz wytycznych dla oceniających, co do sposobu oceny wniosków. Podobnie procedury f.o.ś. nie obejmowały publikacji wyników konkursów wraz z punktacją przyznaną poszczególnym wnioskom, co zmniejszało przejrzystość stosowanych procedur, a beneficjentom nie dostarczało informacji zwrotnej co do jakości przedstawionych przez nich projektów.

3.8.2. Procedury oceny projektów europejskich.

Konkursy dotacyjne na projekty europejskie są elementem całego systemu dostarczania pomocy dla kraju, regionu lub sektora. Już na etapie programowania danej formy pomocy konstruowany jest system jej wdrożenia, czyli sposób wyboru projektów. Wszystkie analizowane programy pomocowe opierały się na kilkuetapowym procesie oceny projektów. Projekty przechodzą najpierw ocenę formalną, następnie merytoryczną, zwaną niekiedy techniczną, by na końcu zostać zaprezentowanymi w formie listy rankingowej odpowiedniemu gremium decyzyjnemu do zatwierdzenia, czy końcowego wyboru.

W przypadku konkursów grantowych realizowanych w ramach Phare o systemie i procedurach decydowały zapisy *Podręcznika Procedur Phare, Ispa i Sapard*, a wcześniej *DIS Manual*. Natomiast w przypadku dotacji ze środków funduszy strukturalnych system oceny zawarty był w dokumentach programowych danej formy pomocy.

W każdym z analizowanych przypadków procedurę rozpoczynał etap oceny formalnej, mającej na celu weryfikację spełnienia przez aplikację oraz aplikującego kryteriów dostępu (kwalifikowalność działań i wnioskodawcy) oraz kompletność wniosku i załączników. Ocena merytoryczna dokonywana była przez wewnętrzne lub zewnętrzne zespoły eksperckie. Wszystkie procedury były ściśle uregulowane, na każdym etapie oceny posługiwano się wytycznymi i instrukcjami dla ich uczestników.

Ważnym elementem systemu wyboru projektów jest sam formularz aplikacyjny, jego zakres i wymogi stawiane metodyce przygotowania propozycji projektu. Wszystkie formularze aplikacyjne projektów europejskich zostały oparte na - promowanej przez Komisję Europejską - koncepcji Cyklu Życia Projektu i Analizy Ram Logicznych. Wypełnienie formularza wniosku wymagało znajomości metodyki konstrukcji logiki interwencji, identyfikacji efektów i kwantyfikacji wskaźników produktu, rezultatu i oddziaływania projektu.

Podsumowanie

W analizowanym okresie tryb oceny projektów przez f.o.ś. nie odbiegał od sposobów cechujących programy europejskie. W każdym przypadku wnioski oceniane byłyby pod względem formalnym i merytorycznym, a następnie rekomendowane do dofinansowania. W przypadku f.o.ś. decyzja w tym zakresie należała przede

wszystkim do Zarządu, a czasem - zależnie od kwoty - do Rady Nadzorczej f.o.ś., Natomiast gremia decyzyjne w programach europejskich były różnorodnie umiejscowione i konstituowane, ale zawsze o ich istnieniu i konstrukcji decydowały dokumenty programowe. Ocena merytoryczna dokonywana była przez zespoły eksperckie, które dokonywały jej pod kątem spełniania przez projekt kryteriów oceny.

Należy stwierdzić, że procedury oceny projektów przez f.o.ś. były prostsze, mniej skomplikowane i cechowały się niższym poziomem uregulowania. Co jest naturalne ze względu na to, że f.o.ś. autonomicznie określały swoje procedury, ponieważ dotyczyły one pozostających w ich dyspozycji środków. Procedury te przebiegały wewnątrz struktur f.o.ś. i miały najczęściej charakter konkursów otwartych, a nie zamkniętych (standard UE). Regulacje miały bardziej „miękki” charakter, pozwalały na przenikanie się oceny formalnej i merytorycznej. Niepełna dostępność beneficjentów do dokumentacji procedur oceny oraz jej wyników powodował niską przejrzystość

Natomiast system dystrybucji pomocy europejskiej był zdecentralizowany i stąd musiała być w sposób pełny uregulowany i podporządkowany zasadom dystrybucji pomocy obowiązującym na całym terytorium UE oraz krajów partnerskich. Przez to bardziej zbiurokratyzowany, restrykcyjny i abstrakcyjny, ale dzięki uwzględnieniu priorytetów Wspólnoty oraz najlepszych praktyk w zakresie dostarczania pomocy zagranicznej zachowywał wymogi przejrzystości, dostępności do dokumentów, a przede wszystkim wyników oceny. Podobnie rozdzielenie instytucjonalne oceny formalnej od merytorycznej oraz wykorzystanie list rankingowych projektów miało zapewnić jak największy obiektywizm oceny oraz wybór najlepszych projektów.

Na uproszczenie procedur stosowanych przez f.o.ś. niebagatelny wpływ miała również relatywnie nieduża wielkość projektów, mniejsza globalna liczba projektów podlegających ocenie, jak również ich mniejsze zróżnicowanie merytoryczne i terytorialne. Znaczącą różnicą była również konstrukcja wniosków aplikacyjnych, które w przypadku f.o.ś. były o wiele mniej skomplikowane i wymagały dużo mniejszej liczby załączników, niż aplikacje do konkursów grantowych przeprowadzanych według standardów europejskich.

Reasumując, należy stwierdzić, że w system oceny wniosków przez f.o.ś. w swojej ogólnej konstrukcji nie odbiegał od metod dystrybucji środków pomocowych UE, za to w praktyce stosowania był bardziej prosty, elastyczny i podporządkowany własnym priorytetom poszczególnych funduszy. Przy tym niestety zbyt mało przejrzysty i pozbawiony możliwości porównania wyników oceny z innymi wnioskami aplikacyjnymi.

3.9. Kryteria oceny wniosków

Kryteria oceny wskazują przez pryzmat, jakich czynników, priorytetów i zagadnień oraz odpowiadających im cech projektów będą one oceniane. Konstrukcja i zawartość kryteriów oraz metodyka oceny, jak również ich przejrzystość i publiczna znajomość są podstawowym punktem odniesienia dla określenia standardów i poziomu doskonałości stosowanych procesów oceny i wyboru projektów.

3.9.1. Kryteria oceny projektów przez f.o.ś.

Analiza porównawcza kryteriów oceny projektów przez krajowe f.o.ś. wskazuje na ich daleko idące podobieństwo oraz niewielką lub czasem brak ewolucji w badanym okresie. W przypadku niektórych f.o.ś.

funkcjonują odrębne kryteria oceny projektów z zakresu edukacji ekologicznej lecz w każdym przypadku istnieją pewne podstawowe kryteria.

Kryterium wspólnym wszystkim f.o.ś. jest kryterium zgodności z polityką ekologiczną państwa i regionu. Innymi powszechnie spotykanymi są – różnie określane – kryteria efektywnościowe. Dotyczące efektu ekologicznego, ekonomiki realizacji projektu oraz jego finansów, jak również aspektów technicznych i jakościowych. Często spotykanym kryterium jest zasięg oddziaływania i spełnienie przez wnioskodawcę wymogów formalnych.

W większości przypadków kryteria nie zmieniały się w badanym okresie i obowiązują przyjęte jeszcze przed 2002 rokiem. W przypadku niektórych f.o.ś. kryteria poddawane były pewnym modyfikacjom. Jednakże nie następowała w tym zakresie jakaś szczególna zmiana rodzajowa, czy jakościowa.

Zakres kryteriów oraz ich zmiany w czasie przedstawia poniższa tabela.

f.o.ś.	2002	2003	2004	2005	2006
	Kryteria f.o.ś.				
Kraków	<ul style="list-style-type: none"> - Znaczenie efektu ekologicznego: - Wzrost świadomości ekologicznej - Wzrost aktywności proekologicznej - Czy zadanie posiada jasno i dokładnie sformułowane cele, konkretnie określonych odbiorców? - Koszt realizacji zadania - Prawdopodobieństwo, że Wnioskodawca prawidłowo i terminowo zrealizuje zadanie (stabilność wnioskodawcy, doświadczenie, poprzednie projekty, perspektywy rozwojowe) - Prawdopodobieństwo, że sposoby i harmonogram działań doprowadzą do realizacji celu (jakość i wykonalność programu i harmonogramu wdrożenia) - Bezpieczeństwo finansowania zadania (stopień przygotowania planu finansowego, etap przygotowania finansowania z innych źródeł) - Udział środków własnych (ponad obowiązkowe 50% dla dotacji) - Elekt mnożnikowy dla innych podmiotów (ilość współpracujących instytucji i organizacji, brak efektu wypierania lub dublowania istniejących inicjatyw, innowacyjność) 				
Szczecin	<ul style="list-style-type: none"> - Kryterium zgodności z Polityką Ekologiczną Państwa i województwa - Kryterium efektywności ekologicznej, - Kryterium efektywności - Kryterium uwarunkowań technicznych i jakościowych <ul style="list-style-type: none"> o Kryterium zasięgu oddziaływania o Kryterium spełniania przez Wnioskodawcę wymogów formalnych) 		<ul style="list-style-type: none"> - Kryterium zgodności z Polityką Ekologiczną Państwa oraz ze strategią rozwoju województwa zachodniopomorskiego - Kryterium zgodności z listą przedsięwzięć priorytetowych - Kryterium osiągnięcia standardów Unii Europejskiej - Kryterium zintegrowanej efektywności ekologicznej, ekonomicznej i społecznej - Kryterium efektywności finansowej i ekonomicznej - Kryterium oceny technicznej. - Kryterium stanu przygotowania zadania - Pozostałe kryteria wyboru zadań (zasięg i lokalizacja na obszarze chronionym) 		
Poznań	<p>I. Kryterium zgodności z celami i priorytetami polityki ekologicznej państwa i województwa:</p> <p>II. Kryterium zgodności z kierunkami finansowania:</p> <p>III. Kryterium efektywności ekologicznej.</p> <p>IV. Kryterium efektywności ekonomiczno-technicznej.</p> <p>V. Kryterium spełnienia przez wnioskodawcę wymogów formalnych.</p>				
Olsztyn	<ul style="list-style-type: none"> • wartości zgłoszonych zadań pod względem aktywnej edukacji ekologicznej ze szczególnym uwzględnieniem celu i adresata podjętych działań oraz możliwości ich dalszego praktycznego zastosowania • doświadczenia podmiotów realizujących zgłoszone zadanie • efektów dodatkowych realizacji przedsięwzięcia • nowatorstwa przyjętych działań • oceny kosztów zadania i udziału środków z Wojewódzkiego Funduszu 	<p>a) zgodność z priorytetami WFOŚiGW w Olsztynie</p> <p>b) wielkość efektu ekologicznego</p> <p>c) wielkość zaangażowanych środków Funduszu w bilansie zadania</p> <p>Ocenie poddawany jest również:</p> <ul style="list-style-type: none"> - sposób rozwiązań technicznych - stopień przygotowania zadania do realizacji - zbilansowanie źródeł finansowania zadania - kompleksowość przyjętych rozwiązań <p>Szczegółowej analizie poddawana jest również kondycja finansowa Wnioskodawcy.</p> <p>Edukacja ekologiczna i badania naukowe</p> <p>W tej dziedzinie, zgłoszone zadania oceniane są pod kątem:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wartości zgłoszonych zadań pod 	<ul style="list-style-type: none"> • zgodność z priorytetami WFOŚiGW w Olsztynie a w szczególności zadania ujęte w programach: _ ochrony środowiska, _ ochrony powietrza, _ ochrony przed hałasem, _ planach gospodarki odpadami • kryteria ekologiczne, na które składają się _ lokalizacja zadania _ rodzaj i wielkość efektu ekologicznego • kryteria techniczne • kryteria ekonomiczno-ekologiczne, w tym _ jednostkowe koszty 	<ul style="list-style-type: none"> • zgodność z priorytetami WFOŚiGW w Olsztynie a w szczególności zadania ujęte w: _ Krajowym Programie Oczyszczania Ścieków Komunalnych, _ Krajowym Planie Gospodarki Odpadami _ Wojewódzkim Programie Ochrony Środowiska _ Wojewódzkim Planie Gospodarki Odpadami • kryteria ekologiczne, na które składają się _ lokalizacja zadania, ze szczególnym uwzględnieniem obszarów prawnie chronionych na podstawie ustawy z dnia z dnia 16 kwietnia 2004r o ochronie 	<ul style="list-style-type: none"> • zgodność z priorytetami WFOŚiGW w Olsztynie, a w szczególności zadania ujęte w: _ Krajowym Programie Oczyszczania Ścieków Komunalnych, _ Krajowym Planie Gospodarki Odpadami _ Wojewódzkim Programie Ochrony Środowiska _ Wojewódzkim Planie Gospodarki Odpadami • kryteria ekologiczne, na które składają się _ lokalizacja zadania, ze szczególnym uwzględnieniem obszarów prawnie chronionych na podstawie ustawy z dnia z dnia 16 kwietnia 2004r o

		<p>względem aktywnej edukacji ekologicznej ze szczególnym uwzględnieniem celu i adresata podjętych działań oraz możliwości ich dalszego praktycznego zastosowania</p> <ul style="list-style-type: none"> • doświadczenia podmiotów realizujących zgłoszone zadanie • efektów dodatkowych realizacji przedsięwzięcia • nowatorstwa przyjętych działań • oceny kosztów zadania i udziału środków z Wojewódzkiego Funduszu 	<p>inwestycyjne</p> <ul style="list-style-type: none"> _ koszty osiągnięcia zakładanego efektu ekologicznego <p>Ocenie poddawany jest również:</p> <ul style="list-style-type: none"> • stopień przygotowania zadania do realizacji • kompleksowość przyjętych rozwiązań • wielkość zaangażowanych środków Funduszu w bilansie zadania • zbilansowanie źródeł finansowania zadania <p>Szczegółowej analizie poddawana jest również kondycja finansowa Wnioskodawcy.</p>	<p>przyrody (Dz.U nr 92, poz. 880)</p> <ul style="list-style-type: none"> _ rodzaj i wielkość efektu ekologicznego • kryteria techniczne • kryteria ekonomiczno-ekologiczne, w tym _ jednostkowe koszty inwestycyjne _ koszty osiągnięcia zakładanego efektu ekologicznego <p>Ocenie poddawany jest również:</p> <ul style="list-style-type: none"> • stopień przygotowania zadania do realizacji • kompleksowość przyjętych rozwiązań • wielkość zaangażowanych środków Funduszu w bilansie zadania • zbilansowanie źródeł finansowania zadania <p>Szczegółowej analizie poddawana jest również kondycja finansowa Wnioskodawcy</p>	<p>ochronie przyrody (Dz.U nr 92, poz. 880 z późn. zm.)</p> <ul style="list-style-type: none"> _ rodzaj i wielkość efektu ekologicznego • kryteria techniczne • kryteria ekonomiczno-ekologiczne, w tym _ jednostkowe koszty inwestycyjne _ koszty osiągnięcia zakładanego efektu ekologicznego <p>Ocenie poddawany jest również:</p> <ul style="list-style-type: none"> • stopień przygotowania zadania do realizacji • kompleksowość przyjętych rozwiązań • wielkość zaangażowanych środków Funduszu w bilansie zadania • zbilansowanie źródeł finansowania zadania <p>Szczegółowej analizie poddawana jest również kondycja finansowa Wnioskodawcy.</p>
Katowice	<ul style="list-style-type: none"> - Zintegrowanej efektywności ekologicznej, ekonomicznej i społecznej - Spełnienia wymogów formalnych - Zasięgu oddziaływania - Inne : - Stopień zaawansowania zadania, - Zapewnienie wieloźródłowości finansowania przedsięwzięcia, - Zastosowanie najlepszych dostępnych technik i technologii, - Współfinansowanie zadań z Narodowym Funduszem Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej, - Pobudzanie w kraju rozwoju produkcji i usług na rzecz ochrony środowiska. 	<p>Kryteria podstawowe (zgodność z „Listą przedsięwzięć priorytetowych”)</p> <p>Kryterium zintegrowanej efektywności ekologicznej, ekonomicznej i społecznej</p> <p>Kryterium stanu przygotowania zadania</p> <p>Kryteria finansowe i ekonomiczne</p> <p>Inne:</p> <p>zasięg wojewódzki lub ponadlokalny, realizacja zadania na obszarach chronionych w rozumieniu odpowiednich przepisów prawnych, wieloźródłowość finansowania zadania.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Kryterium zgodności z listą przedsięwzięć priorytetowych - Kryterium osiągnięcia standardów Unii Europejskiej - Kryterium zintegrowanej efektywności ekologicznej, ekonomicznej i społecznej - Kryterium stanu przygotowania zadania - Kryteria finansowe i ekonomiczne - Inne: - zasięg wojewódzki lub ponadlokalny, - realizacja zadania na obszarach chronionych w rozumieniu odpowiednich przepisów prawnych, - wieloźródłowość finansowania zadania. 	<ul style="list-style-type: none"> - Kryterium zgodności z listą przedsięwzięć priorytetowych - Kryterium osiągnięcia standardów Unii Europejskiej - Kryterium zintegrowanej efektywności ekologicznej, ekonomicznej i społecznej - Kryterium stanu przygotowania zadania - Kryteria finansowe i ekonomiczne 	
Kielce	<p>I. Kryterium zgodności z polityką ekologiczną państwa i województwa</p> <p>II. Kryterium efektywności ekologicznej</p> <p>III. Kryterium oceny efektywności ekonomicznej</p> <p>IV. Kryterium uwarunkowań technicznych i jakościowych</p>				

	V. Kryterium zasięgu oddziaływania Vi. Kryterium spełnienia przez wnioskodawcę wymogów formalnych	
Gdańsk	I. KRYTERIUM ZGODNOŚCI Z POLITYKĄ EKOLOGICZNĄ PAŃSTWA I WOJEWÓDZTWA II. KRYTERIUM EFEKTYWNOŚCI EKOLOGICZNEJ III. KRYTERIUM EFEKTYWNOŚCI EKONOMICZNEJ IV. KRYTERIUM UWARUNKOWAŃ TECHNICZNYCH I JAKOŚCIOWYCH V. KRYTERIUM SPEŁNIANIA PRZEZ WNIOSKODAWCĘ WYMOGÓW FORMALNYCH Dot. wyłącznie edukacji ekologicznej – Kryteria formalne – Przygotowanie wnioskodawcy do realizacji zadania – Kryteria merytoryczne – Trwałość efektu ekologicznego projektu – Budżet projektu	
Białystok	– Kryterium zgodności realność polityką ekologiczną państwa. – Kryterium efektywności ekologicznej. – Kryterium efektywności ekologicznej	– Realność i wykonalność przedsięwzięcia (punktacja od 1 do 3). – Czy przedsięwzięcie jasno i dokładnie określa cele i czy wskazuje konkretnych odbiorców – Atrakcyjność przedsięwzięcia – oryginalność, innowacyjność, brak dublowania innych projektów – Czy przedsięwzięcie ma charakter programowy i angażuje w jego realizację potencjalnych odbiorców (punktacja od 1 do 3). – Zaangażowanie w realizację przedsięwzięcia innych podmiotów – Ważność i pilność realizacji przedsięwzięcia (punktacja od 1 do 3). – Znaczenie efektu ekologicznego (punktacja od 1 do 3). – 8. Udział środków własnych i finansowanie z innych źródeł (punktacja od 1 do 3).
Rzeszów	I. Kryterium celowości. (Edukacja ekologiczna): – wspieranie programów edukacyjnych realizowanych na terenach Parków Narodowych, Krajobrazowych i Leśnego Kompleksu Promocyjnego, – rozwój bazy służącej realizacji programów edukacyjnych adresowanych do różnych grup społecznych, – wspieranie wydawnictw i publikacji informacyjnych, stymulujących zachowania proekologiczne, – upowszechnianie wiedzy i postaw ekologicznych poprzez organizację olimpiad, festiwali, konkursów, szkoleń, konferencji itp. o zasięgu regionalnym, (wojewódzkim, powiatowym), – zakup wydawnictw i prasy dla szkół podstawowych, gimnazjalnych, ponadgimnazjalnych i wyższych woj. podkarpackiego. II. Kryterium efektywności ekologicznej. III. Kryterium efektywności ekonomiczno-technicznej. IV. Kryterium spełnienia wymogów formalnych.	
Opole	A. Kryteria selekcji (edukacja ekologiczna) 1. Realizacja programów edukacyjnych (w tym aktywnej edukacji ekologicznej, kampanii informacyjno-prasowej, audycji radiowych i telewizyjnych). 2. Upowszechnienie wiedzy ekologicznej (konkursy i olimpiady). 3. SeminaRIA, konferencje, prelekcje i wykłady. 4. Wydawnictwa i publikacje. 5. Rozwój bazy edukacyjnej i wspieranie programów edukacyjnych realizowanych przez parki krajobrazowe, w tym doposażenie w sprzęt i pomoce dydaktyczne. B. Kryteria zasięgu oddziaływania C. Kryteria techniczno – ekonomiczne. D. Kryteria wymogów formalnych.	
Warszawa	Preferowano zadania: - znajdujące odzwierciedlenie w polityce ekologicznej województwa (spójnej z polityką ekologiczną państwa); - uwzględnione w lokalnych i długookresowych programach ochrony środowiska;	Preferowano zadania: - znajdujące odzwierciedlenie w polityce ekologicznej województwa (spójnej z polityką ekologiczną państwa); - uwzględnione w lokalnych i długookresowych programach ochrony

	<ul style="list-style-type: none"> - realizowane w zakładach szczególnie uciążliwych dla środowiska lub na terenach cennych przyrodniczo; - spełniające rolę dźwigni finansowej poprzez pobudzanie wykorzystywania środków podmiotów gospodarczych, samorządów terytorialnych oraz gminnych i powiatowych funduszy ochrony środowiska, jak również ograniczające uciążliwości dla środowiska; - realizujące zobowiązania Polski w zakresie integracji z Unią Europejską. <p>Ponadto brano pod uwagę następujące kryteria:</p> <ul style="list-style-type: none"> - kryterium efektywności ekologicznej; - kryterium efektywności ekonomicznej; - kryterium uwarunkowań technicznych i jakościowych; - kryterium zasięgu oddziaływania; - kryterium wymogów formalnych; 	<p>środowiska;</p> <ul style="list-style-type: none"> - realizowane w zakładach szczególnie uciążliwych dla środowiska lub na terenach cennych przyrodniczo; - spełniające rolę dźwigni finansowej poprzez pobudzanie wykorzystywania środków podmiotów gospodarczych, samorządów terytorialnych oraz gminnych i powiatowych funduszy ochrony środowiska, jak również ograniczające uciążliwości dla środowiska; - realizujące zobowiązania Polski w zakresie integracji z Unią Europejską. <p>Dodatkowe kryteria:</p> <ol style="list-style-type: none"> I. Kryterium podwyższonego znaczenia merytorycznego (max 5 pkt.) II. Kryterium zasięgu zadania (max 7 pkt.) III. Kryterium stopnia przygotowania zadania (max 10 pkt.) IV. Kryterium konstrukcji finansowej zadania (max 5 pkt.) V. Kryterium efektu ekologicznego (max 10 pkt.) VI. Kryterium terminu realizacji (max 3 pkt.)
Łódź	<ul style="list-style-type: none"> - Kryterium zgodności z polityką ekologiczną państwa i samorządu województwa łódzkiego - Kryterium formalno - prawne - Kryterium efektywności ekologicznej - Kryterium efektywności ekonomiczno - finansowej - Kryterium zasięgu oddziaływania - Kryterium techniczno – jakościowe 	
Zielona Góra	<p>A. KRYTERIUM EFEKTYWNOŚCI EKOLOGICZNEJ w zakresie edukacji <u>ekologicznej</u>:</p> <ul style="list-style-type: none"> - wspieranie realizacji programów edukacyjnych i konkursów o zasięgu wojewódzkim poprzez udział w kosztach związanych z realizacją programu merytorycznego, wyposażenie w pomoce dydaktyczne, materiały szkoleniowe i zakup nagród. W przypadku realizacji programów w trakcie obozów szkoleniowych do kosztów zadania zalicza się również koszty noclegów i żywienia rozliczane wg stawek obowiązujących w Szkolnych Schroniskach Młodzieżowych Województwa Lubuskiego, - wspieranie wydawnictw propagujących ochronę środowiska i ochronę przyrody. <p>B. KRYTERIUM ZASIĘGU DDZIAŁYWANIA C. KRYTERIUM SPEŁNIENIA WYMOGÓW FORMALNO-PRAWNYCH</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. kryterium zgodności z polityką ekologiczną Państwa i Województwa Lubuskiego, 2. kryterium techniczno – ekonomiczne, 3. kryterium zasięgu oddziaływania, 4. kryterium spełnienia wymogów formalnych
Toruń	<ol style="list-style-type: none"> I. Kryterium efektywności ekologicznej II. Kryterium efektywności ekonomicznej III. Kryterium techniczne IV. Kryterium terytorialne V. Kryterium wymagań formalnych VI. Kryterium rzeczowe <p>W zakresie edukacji ekologicznej</p> <ul style="list-style-type: none"> - dofinansowywanie programów edukacyjnych realizowanych przez Centra Edukacji - Ekologicznej, Parki Krajobrazowe, placówki oświatowe; - dofinansowywanie czasopism, książek, publikacji, filmów i programów radiowo – telewizyjnych i innych materiałów o tematyce ekologicznej; 	<ol style="list-style-type: none"> I. Kryterium efektywności ekologicznej II. Kryterium efektywności ekonomicznej III. Kryterium techniczne IV. Kryterium terytorialne V. Kryterium wymagań formalnych VI. Kryterium rzeczowe <p>W zakresie edukacji ekologicznej:</p> <ul style="list-style-type: none"> - dofinansowywanie kosztów bezpośrednich związanych z tworzeniem i realizacją programów edukacyjnych realizowanych przez Centra Edukacji Ekologicznej, Parki Krajobrazowe, placówki oświatowe i naukowe z wyłączeniem kosztów eksploatacyjnych ; - dofinansowywanie wydawania bądź zakupu czasopism, książek, publikacji, produkcji filmów,

	<ul style="list-style-type: none"> - wspieranie konferencji i seminariów dotyczących tematyki ekologicznej; - wspieranie organizacji konkursów i olimpiad upowszechniających wiedzę ekologiczną; - doposażenie w pomoce naukowe i sprzęt niezbędny do realizacji programów dydaktycznych dotyczących edukacji ekologicznej; - dofinansowanie szkoleń nauczycieli, urzędników administracji publicznej. 	<ul style="list-style-type: none"> programów radiowo - telewizyjnych i innych materiałów o tematyce ekologicznej; - wspieranie konferencji i seminariów dotyczących tematyki ekologicznej; - wspieranie organizacji konkursów i olimpiad upowszechniających wiedzę ekologiczną; 		
Wrocław	<ol style="list-style-type: none"> 1. Kryteria formalne - spełnienie tego kryterium (dokumenty; wiarygodność wnioskodawcy, wykonalność zadania, dotychczasowe doświadczenia współpracy Funduszu z wnioskodawcą itp.) to warunek dopuszczenia do dalszej procedury wartościującej projekt (kryteria te nie są rozpatrywane przez Komisję Konsultacyjną, poza ogólną informacją, że są spełnione) 2. Kryteria merytoryczne oceny projektu edukacyjnego (spełnienie kryteriów oceniane jest w skali punktowej <0-3>; gdzie: 0- nie spełnienie kryterium; 1 - spełnienie w małym stopniu; 2 - spełnienie w średnim stopniu; 3 - spełnienie w wysokim stopniu): <ol style="list-style-type: none"> a. Jakość (wartość merytoryczna) (w tym "proekologiczność" tematu, zgodność z "Listą przedsięwzięć priorytetowych..."¹, jego znaczenie, ważność sformułowanych celów itp.); b. Ponadlokalny charakter projektu (rodzaj, zasięg, rozmiar przewidywanych efektów) c. Innowacyjność (nowatorstwo, modelowy charakter, możliwość wykorzystania doświadczeń projektu w innych organizacjach, jednostkach terytorialnych itp.) d. Programowy charakter projektu (w przyszłości zgodność z priorytetami "Programu Edukacji Ekologicznej Dolnego Śląska") e. Zakres współdziałania z innymi organizacjami i instytucjami 3. Pilność realizacyjna projektu (czas realizacji projektu i możliwość jego przesuwania) wg kategorii: A - bardzo pilne; B- pilne; C- może zostać dofinansowane w późniejszym terminie 4. Kryteria finansowe - kryteria dodatkowe (do informacji Komisji) <ol style="list-style-type: none"> a. Wartość zadania i wnioskowany udział Funduszu 			
Lublin	<ol style="list-style-type: none"> I. KRYTERIUM ZGODNOŚCI Z POLITYKĄ EKOLOGICZNĄ PAŃSTWA I WOJEWÓDZTWA. II. KRYTERIUM EFEKTYWNOŚCI EKOLOGICZNEJ. III. KRYTERIUM EFEKTYWNOŚCI EKONOMICZNO-TECHNICZNEJ. IV. KRYTERIUM ZASIĘGU ODDZIAŁYWANIA. V. KRYTERIUM SPEŁNIANIA PRZEZ WNIOSKODAWCĘ WYMOGÓW FORMALNYCH. 			
NFOŚiGW	<p>Kompletność wniosku Wypełnienie wymogów formalnych Pozycja ni liście przedsięwzięć priorytetowych WFOŚiGW Kryteria techniczno – ekologiczne: Wartość programu edukacyjnego Planowany efekt edukacyjny Zasięg oddziaływania programu Kwalifikacje i doświadczenie zespołu reagującego program Analiza kosztów przedsięwzięcia Okres korzystania z dotacji NFOŚiGW</p>	<p>Kompletność wniosku Wypełnienie wymogów formalnych Pozycja ni liście przedsięwzięć priorytetowych WFOŚiGW lub poziom współfinansowania przez WFOŚiGW Kryteria techniczno – ekologiczne: Wartość programu edukacyjnego Planowany efekt edukacyjny Zasięg oddziaływania programu Kwalifikacje i doświadczenie zespołu reagującego program Analiza kosztów przedsięwzięcia Okres korzystania z dotacji NFOŚiGW</p>		

3.9.2. Kryteria oceny projektów europejskich

Projekty europejskie w konkursach grantowych zawsze oceniane są przez pryzmat zgodności z celami danej formy pomocy, a po wejściu do UE również przez pryzmat realizacji polityk wspólnotowych. Kolejnymi kryteriami są postrzegana trwałość i skuteczność podejmowanych działań w projekcie. Zawsze oceniany jest budżet ze względu na jego konstrukcję, klarowność i adekwatność wydatków do celów projektu. Projekt oceniany jest również pod kątem sposobu jego przygotowania i planowanych metod przeprowadzenia, co uwiarygodnić ma również doświadczenie u potencjał merytoryczny, kadrowy i organizacyjny wnioskodawcy.

Kryteria oceny przyjmują formę pytań, na które odpowiedzi mają dostarczyć dane zawarte w formularzu wniosku. Poziom spełniania danego kryterium oceniany jest poprzez przyznanie konkretnej liczby punktów odpowiadającej natężeniu ocenianej cechy i zakresowi jej zgodności z kryterium. Suma punktów uzyskanych za poszczególne kryteria daje ogólny wynik oceny projektu, który plasuje projekt na liście rankingowej.

Forma pomocy	Merytoryczne kryteria oceny
Fundusz Inicjatyw Obywatelskich	<p>Pryzmat oceny:</p> <ul style="list-style-type: none"> - realność wykonania, - efektywność społeczna i ekonomiczna projektu, - przydatność z punktu widzenia beneficjentów, - innowacyjność lub modelowy charakter projektu, - klarowność budżetu, - realność stosowanych stawek jednostkowych, - doświadczenia w realizacji projektów, - udział wkładu własnego. <p>1. Merytoryczna zawartość projektu</p> <p>1.1 Zgodność projektu z celem i działaniem Programu</p> <p>1.2. W jakim stopniu projekt proponuje działania innowacyjne i nowatorskie?</p> <p>1.3. Na ile ważny społecznie jest zidentyfikowany problem?</p> <p>1.4. Na ile trafnie zidentyfikowani są bezpośredni adresaci projektu?</p> <p>1.5. Na ile zaplanowane działania stanowią spójną całość?</p> <p>1.6. Na ile zaplanowane działania są możliwe do zrealizowania?</p> <p>1.7. Na ile proponowana metoda realizacji projektu dostosowana jest do problemu i adresatów?</p> <p>1.8. W jakim stopniu realizacja projektu może zmienić sytuację adresatów, przyczynić się do rozwiązania problemu lub złagodzenia jego negatywnych skutków?</p> <p>1.9. Na ile zakładane działania umożliwiają realizację przewidywanych rezultatów?</p> <p>2. Budżet</p> <p>2.1. Na ile proponowane wydatki są adekwatne do działań?</p> <p>2.2. Na ile klarowna jest kalkulacja kosztów?</p> <p>2.3. Na ile uzasadniona jest kalkulacja kosztów, w tym wysokość przyjętych stawek jednostkowych?</p> <p>3. Zasoby osobowe i rzeczowe wnioskodawcy</p> <p>3.1. Doświadczenia wnioskodawcy (partnerów) w realizacji podobnych projektów (merytorycznie i co do skali przedsięwzięcia) oraz doświadczenia i kwalifikacje kluczowych osób zaangażowanych w realizację projektu</p> <p>3.2 Zaplecze biurowe, wyposażenie, wolontariusze itp. – w odniesieniu do skali proponowanych działań.</p>
Program Phare ACCESS 2000	<p>1. Zgodność projektu z tematyką Programu</p> <p>1.1 Na ile zgłoszony projekt mieści się w problematyce Programu?</p> <p>1.2 Na ile trafnie została/y wybrana/e grupa/y, do której/ych projekt jest adresowany?</p> <p>1.3 Na ile zaplanowane działania odpowiadają potrzebom grup/y, do których/ej skierowany jest projekt?</p> <p>1.4. Na ile zaplanowane działania umożliwiają realizację zakładanych celów i osiągnięcie przewidywanych rezultatów?</p> <p>1.5 W jakim zakresie zgłoszony wniosek proponuje nowe metody rozwiązywania problemów objętych tematyką projektu czy upowszechnia sprawdzone standardy działania?</p> <p>1.6 Na ile działania przewidziane w ramach projektu mogą wpłynąć na rozwój instytucjonalny wnioskodawcy?</p> <p>2. Metodologia</p> <p>2.1 Na ile działania zaplanowane w ramach projektu stanowią spójną całość?</p> <p>2.2 Na ile zaplanowane działania są możliwe do zrealizowania w ramach zgłoszonego projektu?</p> <p>2.3 Na ile projekt zakłada aktywny udział społeczności lokalnej czy współpracę z innymi podmiotami?</p> <p>2.4 Na ile wymierne są zakładane rezultaty projektu?</p> <p>3. Skuteczność</p> <p>3.1 W jakim stopniu realizacja projektu może mieć istotne znaczenie dla grup/y, do</p>

	<p>których/ej jest adresowany?</p> <p>3.2 Na ile działania proponowane w ramach projektu mogą stanowić przykład/model/standard do wykorzystania przez inne podmioty?</p> <p>3.3 W jakim zakresie projekt (lub jego elementy) może być kontynuowany po zakończeniu finansowania w ramach dotacji?</p> <p>4. Budżet</p> <p>4.1 Na ile przewidywane w projekcie wydatki są adekwatne i właściwe z punktu widzenia proponowanych działań?</p> <p>4.2 Na ile klarowny i szczegółowy jest budżet projektu?</p> <p>5. Doświadczenie i zaplecze operacyjne</p> <p>5.1 Dotychczasowe doświadczenia wnioskodawcy w realizacji podobnych przedsięwzięć.</p> <p>5.2 Doświadczenie i kwalifikacje osób zaangażowanych w realizację projektu.</p> <p>5.3 Zaplecze organizacyjne wnioskodawcy (zaplecze biurowe, wyposażenie, służby finansowo-księgowe).</p>
<p>Narodowy Program Polski 2001 Fundusz Małych Projektów Polska Granica Wschodnia Phare 2001 Linia Budżetowa PL0103.07</p>	<p>1. Znaczenie</p> <p>1.1 Jak wniosek związany jest celami Funduszu Małych Projektów oraz priorytetami Euroregionu?</p> <p>1.2 Na ile logiczne, właściwe i możliwe do przeprowadzenia są działania proponowane we wniosku?</p> <p>1.3 Jak trafny jest projekt w odniesieniu do grup docelowych?</p> <p>1.4 Efekt transgraniczny – w jakim stopniu projekt wpływa na wzmocnienie współpracy transgranicznej?</p> <p>1.5 W jakim stopniu wniosek zawiera charakterystyczne elementy wartości dodanej, takie jak: nowatorskie podejście, wzorce do naśladowania, propagowanie równości płci oraz wyrównywania szans?</p> <p>2. Metodologia</p> <p>2.1 Jak spójna jest ogólna konstrukcja wniosku?</p> <p>2.2 Na ile przejrzysty i wykonalny/ możliwy do przeprowadzenia jest plan działań?</p> <p>2.3 W jaki sposób będzie rozpowszechniana informacja o wsparciu projektu ze środków UE</p> <p>2.4 W jakim stopniu wniosek zawiera obiektywnie sprawdzalne wskaźniki dla zakładanych rezultatów Funduszu Małych Projektów?</p> <p>3. Trwałość</p> <p>3.1 Jak istotne będą rezultaty projektu?</p> <p>3.2 Efekt długofalowy</p> <p>4. Budżet</p> <p>4.1 Jak przejrzysty i szczegółowy jest budżet projektu?</p> <p>4.2 W jakim stopniu proponowane wydatki wiążą się z działaniami opisanymi w projekcie i są konieczne dla ich realizacji?</p> <p>4.3 W jakim stopniu proponowane wydatki odpowiadają cenom rynkowym (<i>efektywność kosztowa</i>)</p> <p>5. Możliwości w zakresie zarządzania projektem i wiedza techniczna</p> <p>5.1 Czy wnioskodawca posiada zadowalające doświadczenie w zakresie wdrażania projektów?</p> <p>5.2 W jakim stopniu wiedza techniczna wnioskodawcy jest zadowalająca?</p> <p>6. Partnerzy zagraniczni</p> <p>6.1 W jakim stopniu partnerzy zagraniczni są zaangażowani w przygotowanie i realizację projektu?</p> <p>6.2 Czy został złożony projekt komplementarny przez partnera zagranicznego?</p>
<p>Program Współpracy Region Morza Bałtyckiego 2003 Fundusz Małych Projektów (SPF) Phare 2003</p>	<p>1. Znaczenie</p> <p>1.1 Jak wniosek związany jest z celami Funduszu Małych Projektów oraz priorytetami Euroregionu?</p> <p>1.2 Na ile logiczne, właściwe i możliwe do przeprowadzenia są działania proponowane we wniosku?</p> <p>1.3 Jak trafny jest projekt w odniesieniu do grup docelowych?</p> <p>1.4 Efekt transgraniczny – w jakim stopniu projekt wpływa na wzmocnienie współpracy transgranicznej/transnarodowej?</p> <p>1.5 W jakim stopniu wniosek zawiera charakterystyczne elementy wartości dodanej, takie jak: nowatorskie podejście, wzorce do naśladowania, propagowanie równości płci oraz wyrównywania szans?</p> <p>2. Metodologia</p> <p>2.1 Jak spójna jest ogólna konstrukcja wniosku?</p> <p>2.2 Na ile przejrzysty i wykonalny/ możliwy do przeprowadzenia jest plan działań?</p> <p>2.3 Jak przewidziano rozpowszechnianie informacji o dofinansowaniu projektu ze środków Unii Europejskiej?</p> <p>2.4 W jakim stopniu wniosek zawiera obiektywnie sprawdzalne wskaźniki dla zakładanych produktów Funduszu Małych Projektów?</p> <p>3. Trwałość</p> <p>3.1 Na ile prawdopodobne jest trwałe oddziaływanie projektu na grupy docelowe?</p> <p>3.2 Efekt długofalowy (łącznie z „budowaniem instytucji”, efektami mnożnikowymi, możliwością kontynuacji projektu oraz przedłużenia czasu jego oddziaływania)</p> <p>4. Budżet i efektywność kosztów</p> <p>4.1 Jak przejrzysty i szczegółowy jest budżet projektu?</p> <p>4.2 W jakim stopniu proponowane wydatki są konieczne dla realizacji projektu?</p> <p>4.3 W jakim stopniu proponowane wydatki odpowiadają cenom rynkowym?</p> <p>5. Możliwości w zakresie zarządzania projektem i wiedza techniczna</p> <p>5.1 Czy wnioskodawca posiada zadowalające doświadczenie w zakresie wdrażania</p>

	<p>projektów? Uwaga: jeżeli wnioskodawca nie ma doświadczenia w zakresie wdrażania projektów, punktacja wyniesie 1. 5.2 W jakim stopniu wiedza techniczna wnioskodawcy jest zadowalająca? (tj. wiedza w zakresie zagadnień objętych projektem) 6. Partnerzy zagraniczni 6.1 W jakim stopniu partnerzy zagraniczni są zaangażowani w przygotowanie i realizację projektu? 6.2 Czy partner zagraniczny złożył (<u>lub deklaruje złożenie</u>) projekt komplementarny z wnioskiem o dofinansowanie?</p>
<p>Phare 2003 Narodowy Program dla Polski 2003 Fundusz Małych Projektów Linia Budżetowa 2003/005- 710.06.02</p>	<p>1. Możliwości w zakresie zarządzania projektem i wiedza techniczna 1.1 Czy wnioskodawca oraz partnerzy posiadają zadowalające doświadczenie w zarządzaniu projektami? 1.2 W jakim stopniu wiedza techniczna wnioskodawcy oraz partnerów jest zadowalająca? 1.3 Czy wnioskodawca i partnerzy posiadają zadowalające właściwości zarządzające? 1.4 Czy wnioskodawca posiada stabilne i wystarczające źródło finansowania? 2. Znaczenie 2.1 Jak wniosek związany jest z celami oraz priorytetami wskazanymi w zaproszeniu do składania wniosków? 2.2 Efekt transgraniczny – w jakim stopniu projekt wpływa na wzmocnienie współpracy transgranicznej? 2.3 Jak trafny jest projekt w odniesieniu do potrzeb i wymagań grup docelowych i końcowych beneficjentów? 2.4 Czy wniosek zawiera specyficzne elementy wartości dodanej, takie jak nowatorskie podejście, wzorce do naśladowania, propagowanie równości płci i wyrównywanie szans czy ochrona środowiska? 3. Metodologia 3.1 Czy działania proponowane we wniosku są odpowiednie, praktyczne i bezpośrednio związane z celami i oczekiwanymi rezultatami? 3.2 Na ile przejrzysty i wykonalny/ możliwy do przeprowadzenia jest plan działań? (<i>W szczególności, czy odzwierciedla analizę problemu, bierze pod uwagę zewnętrzne czynniki i antycypuje w ocenie?</i>) 3.3 W jakim stopniu grupy docelowe i końcowi beneficjenci są zaangażowani w przygotowanie i realizację projektu? 3.4 W jakim stopniu wniosek zawiera obiektywnie sprawdzalne wskaźniki dla zakładanych działań? 4. Trwałość 4.1 Czy działania mają rzeczywisty wpływ na grupy docelowe? 4.2 Czy propozycja zawiera efekt mnożnikowy? (<i>łącznie z możliwością kontynuacji projektu, przedłużeniem czasu oddziaływania efektów projektu czy rozprzestrzenianiem informacji</i>). 4.3 Czy oczekiwane rezultaty proponowanych działań są trwałe: finansowo instytucjonalnie w zakresie kreowania polityki 5. Budżet i efektywność kosztów 5.1 Czy stosunek między szacowanymi kosztami a oczekiwanymi rezultatami jest zadowalający? 5.2 Czy proponowane wydatki są konieczne dla realizacji działań przewidzianych w projekcie? 6. Partnerzy zagraniczni 6.1 W jakim stopniu partnerzy zagraniczni są zaangażowani w przygotowanie i realizację projektu? 6.2 Czy został złożony projekt komplementarny przez partnera zagranicznego?</p>
<p>Zintegrowany Program Operacyjny Rozwoju Regionalnego DZIAŁANIE 2.1.</p>	<p><i>Kryteria Podstawowe:</i> I Uzasadnienie potrzeby realizacji projektu II Adresaci pomocy, sposób ich wyboru i zapewnienie ich udziału w projekcie III Zakładane rezultaty projektu IV Sposób zarządzania projektem (racjonalność harmonogramu działań, czytelność zasad realizacji) V Uzasadnienie kosztu projektu (uzasadnienie wielkości poniesionych nakładów do spodziewanych rezultatów realizacji projektu), <i>Kryteria szczegółowe:</i> – ponadlokalny charakter projektu, wpisujący się w między gminne lub regionalne programy rozwoju zawodowego, – zaangażowanie uczestników życia lokalnego i partnerów społecznych w regionie w realizację projektu, projekty modułowe zawierające zarówno elementy praktyczne jak i teoretyczne, znajomość potrzeb lokalnego/regionalnego rynku pracy, – dostosowanie do czasu pracy beneficjenta ostatecznego, – powiązanie z projektami infrastrukturalnymi i z zakresu rozwoju przedsiębiorczości realizowanymi w ramach ZPORR</p>
<p>Program Sąsiedztwa INTERREG III A/Tacis CBC Polska - Białoruś – Ukraina 2004-2006</p>	<p>1) wpływ przedsięwzięcia na współpracę przygraniczną i partnerstwo, w tym: – zaangażowanie partnera z kraju sąsiedniego w przygotowanie projektu, – zaangażowanie partnera z kraju sąsiedniego w realizację projektu, – zaangażowanie partnera z kraju sąsiedniego w ponoszeniu kosztów projektu, – rola projektu we wzmacnianiu procesu rozwoju współpracy przygranicznej (biorąc pod uwagę wielkość projektu, a także wielkość dofinansowania z Tacis CBC) – znaczenie projektu dla obszaru współpracy przygranicznej.</p>

	<p>2) oddziaływanie przedsięwzięcia:</p> <ul style="list-style-type: none"> - ekonomiczne (wzrost konkurencyjności) - społeczne (ip.. zachowanie dziedzictwa kulturowego, podnoszenie kwalifikacji etc.) <p>3) powiązanie z regionalnymi strategiami i dokumentami planistycznymi,</p> <p>4) powiązanie z innymi przedsięwzięciami</p> <p>5) polityki horyzontalne, w tym:</p> <ul style="list-style-type: none"> - ochrona środowiska, - polityka równości płci, - integracja społeczna grup marginalizowanych i osób niepełnosprawnych, - polityka rozwoju społeczeństwa informacyjnego.. <p>6) poprawność logiki interwencji,</p> <p>7) możliwości organizacyjne i finansowe wnioskodawcy do przeprowadzenia projektu,</p> <p>8) możliwości realizacji projektu, na podstawie załączonego harmonogramu działań, ich kosztów oraz rzeczowej i finansowej partycypacji poszczególnych partnerów,</p> <p>9) trwałość instytucjonalna i finansowa projektu,</p>
Program Inicjatywy Wspólnotowej INTERREG III A Rzeczpospolita Polska (Województwo Lubuskie) - Kraj Związkowy Brandenburgia 2000-2006	<p>1. Charakter transgraniczny stopień współpracy transgranicznej, oddziaływanie.</p> <p>2. Efekty regionalne</p> <p>Jeśli w przypadku danego projektu efekty regionalne są słabe lub niedostrzegalne, wsparcie udzielane jest jedynie przy istnieniu silnego oddziaływania transgranicznego.</p>
Program Inicjatywy Wspólnotowej EQUAL	<ul style="list-style-type: none"> - Cel Partnerstwa na rzecz Rozwoju i jego powiązanie z wybranym tematem EQUAL - Uzasadnienie potrzeby wsparcia proponowanej działalności Partnerstwa - Program pracy - Podejście partnerskie Partnerstwa - Opis podejścia angażującego grupy znajdujące się w niekorzystnej sytuacji (empowerment) w Partnerstwie - Opis innowacyjnego podejścia Partnerstwa - Opis podejścia przyjętego w Partnerstwie w zakresie rozpowszechniania i mainstreamingu - Opis celów partnerstwa ponadnarodowego

Podsumowanie

Porównanie kryteriów oceny wniosków f.o.ś. i funduszy europejskich wskazuje na wyższy poziom metodycznego i szczegółowego zaawansowania tych drugich. Zawarta powyżej prezentacja kryteriów f.o.ś. zawężona została do kryteriów głównych. Natomiast w przypadkach poszczególnych f.o.ś. różnie przedstawia się ich uszczegółowienie, czy też specjalizacja sektorowa kryteriów, przejawiająca się odrębnymi kryteriami wyboru projektów z zakresu edukacji ekologicznej.

W badanym okresie kryteria oceny projektów przez f.o.ś. nie były poddawane znaczącym modyfikacjom, jak również niewielka ich część posługiwała się punktacją dla oceny poszczególnych kryteriów. Kryteria oceny f.o.ś są bardziej ramowe i rzadko przyjmują klasyczną formę oceny wielokryterialnej, tak jak ma to miejsce w przypadku wszystkich funduszy europejskich. W ich przypadku ocena ma bardziej wszechstronny charakter, dotyka większej ilości aspektów. Należy również zwrócić uwagę na aspekt przejrzystości procedur oceny. Beneficjenci funduszy europejskich mają pełną wiedzę na temat sposobu oceny, jej kryteriów, liczby punktów, wag i priorytetów, której źródłem są zapisy dokumentów programowych i wdrożeniowych. W przypadku f.o.ś informacje na ten temat są o wiele skromniejsze, a przebieg procedur oraz niektóre związane z nimi dokumenty mają charakter wewnętrzny i niejawnny.

Kryteria programów europejskich poddają ocenie wnioski w szerszym aspekcie niż krajowe f.o.ś., które koncentrują się efekcie ekologicznym, zgodności z polityką ekologiczną, czy też wykonalności zadania. Projekty do funduszy europejskich oceniane są pod względem realizacji szeregu polityk wspólnotowych, a w znacznym zakresie oceniania jest metodyka ich przygotowania, odpowiedniość i spójność z potrzebami grup docelowych. Dokumentacja aplikacyjna – w odróżnieniu od wniosków f.o.ś. – oparta jest na koncepcji Analizy Ram Logicznych (*Logical Framework Analysis*) i posługuje się kategorią logiki interwencji z jej poziomami

oraz wskaźnikami produktu, rezultatu i oddziaływania. Wnioski f.o.ś. mają prostszą konstrukcję i bardziej koncentrują się na wykonalności zadania oraz przepływach finansowych w projekcie.

4. Synteza i wnioski końcowe

Porównanie zasad działania krajowych f.o.ś. i funduszy europejskich f.o.ś. latach 2002-2006 wskazuje na dalekie rozbieżności stylu i metodach dostarczania pomocy. Można zauważyć pewne procesy zbliżania procedur oceny projektów przez f.o.ś. do standardów oceny wielokryterialnej, takie jak różnicowanie kryteriów oceny zależnie od rodzaju wspieranych projektów, czy ocenianie spełniania przez projekty poszczególnych kryteriów poprzez przyznawanie im punktów.

Na tym jednak podobieństwa się kończą. Źródeł tego braku spójności, czy też dalszego zbliżania celów, standardów i metod dostarczania pomocy należy upatrywać w strukturalnej, prakseologicznej, politycznej i organizacyjnej odrębności obydwu form pomocy. Zakres różnic w najbardziej newralgicznych dla procesów zarządzania pomocą obszarach przedstawia poniższa tabela:

Krajowe f.o.ś	Fundusze europejskie
Cel wsparcia	
Edukacja ekologiczna w zbiegu z priorytetami poszczególnych f.o.ś.	Cele związane z politykami UE, uwzględniające priorytety rozwoju zrównoważonego jako cel horyzontalny lub zasadę pomocy
Polityki	
Polityka ekologiczna Państwa i województw	<ul style="list-style-type: none"> – Polityka przedakcesyjna – Polityka regionalna – Polityka spójności – Polityka społeczeństwa obywatelskiego
Charakter wsparcia	
Incydentalny Subsydiarny Wąski Tematyczny	Strukturalny Stymulujący rozwój i przemiany w sektorze Kompleksowy i szeroki Zdywersyfikowany Przekrojowy
Dokumentacja procedur	
Ramowa Niski poziom regulacji i szczegółowości zapisów. Niepełny dostęp wnioskodawców do dokumentów wdrożeniowych. Odesłania do uzgodnień z władzami f.o.ś. Szeroki zakres uznania administracyjnego, Brak jawności wyników konkursów	Kompleksowa W pełni dostępna dla beneficjenta Dostarczająca pełnej informacji nt. zasad ubiegania się o dotacje Spełniony wymóg przejrzystości procedur i wyników konkursów Możliwość zadawania pytań i uzyskiwania wiążących odpowiedzi (tzw. FAQ – <i>Frequently Asked Questions</i>)
Zupełność regulacji	
Istnienie obszarów nieuregulowanych, tak jak np. kwalifikowalność wydatków, procedury przyznawania punktacji za poszczególne kryteria, kompetencje ciał zaangażowanych w proces oceny	Dokumenty programowe i wdrożeniowe konstruują i - w połączeniu z prawodawstwem UE i krajowym – konstytuują spójny system dystrybucji pomocy
Autonomia w zarządzaniu	
Poszczególne f.o.ś. autonomicznie kształtują polityki pomocy oraz zasady i tryby jej dystrybucji. Są całkowicie w tym zakresie niezależne, a związane jedynie przepisami prawa	Instytucje zarządzające pomocą są ściśle związane prawodawstwem krajowym i wspólnotowym. Zobowiązane są do stosowania wytycznych określanych na poziomie kraju i UE Procedury zarządzania podlegają wnikliwej kontroli ze strony dawców pomocy

Przebieg procedur	
Mało przejrzysty Relatywnie krótki Wewnętrzny Niejawny Dosyć elastyczny	Jasny dla beneficjenta Wydłużony Zbiurokratyzowany Zinstytucjonalizowany Wieloetapowy Przejrzysty w zakresie wyników poszczególnych etapów oceny
Konstrukcja wniosków aplikacyjnych	
Wnioski f.o.ś. cechuje prosta struktura, uwypuklająca zakres efektów ekologicznych oraz finansowe wdrożenie projektu	Konstrukcja oparta na metodyce logiki interwencji i wskaźnikach osiągnięć Wymagająca dużej ilości informacji i poddająca weryfikacji jakości propozycji
Znaczenie efektu ekologicznego	
Podstawowe i podlegające ocenie	Dodatkowe
Skala projektów	
Małe projekty, w swojej materii nieskomplikowane i krótkoterminowe	Projekty o różnej skali, ale zwykle większe od dofinansowanych przez f.o.ś.
Wielkość dofinansowania	
Różnorodna, zależna od funduszu oraz programu wsparcia.	Zwykle stała dla danej formy pomocy lub instrumentu finansowego, czasem powiązana z wkładem pochodzącym z budżetu państwa.
Kwalifikowalność kosztów	
Wąski zakres kosztów kwalifikowalnych, nie obejmujących wydatków na zarządzanie projektem, koszty eksploatacji sprzętu i pomieszczeń, czy też wydatki osobowe. Kwalifikowalne są koszty związane wyłącznie z zakupami, usługami oraz dostawami zapewniającymi bezpośrednio osiągnięcie efektu ekologicznego.	Szeroki zakres kosztów kwalifikowalnych uwzględniających koszty osobowe, zarządzania projektem, zakupy środków trwałych i wyposażenia, materiałów eksploatacyjnych, etc.
Kryteria wyboru	
Ogólne Częste wątpliwości beneficjentów, co do sposobu rozumienia kryterium w trakcie oceny Niewielka liczba kryteriów Częsty brak punktacji poszczególnych kryteriów pozwalający na dowolność oceny	Klasyczna ocena wielokryterialna z punktacją poszczególnych cech oraz wagami. Zapewniające beneficjentom informację na temat zasad i wysokości przyznawanej punktacji za poszczególne kryteria i cechy propozycji projektowej Oceniające jakość propozycji w zakresie jej zasadności, zaspokajanych potrzeb oraz spodziewanych efektów Oceniające również doświadczenie beneficjenta

Obserwując nieznaczną ewolucję niektórych f.o.ś. w zakresie przyznawania pomocy na edukację ekologiczną należy wskazać na konieczność szerszego czerpania ze standardów funkcjonowania funduszy UE. Tak w zakresie metodyki ewaluacji wstępnej projektów, jak i zapewnienia przejrzystości przebiegu procedur oraz jawności ich produktów.